Helsinki

Kallion, Alppiharjun ja Sörnäisten yleisten alueiden suunnitelma 2022-2031

ALUEKORTIT 2022-2031

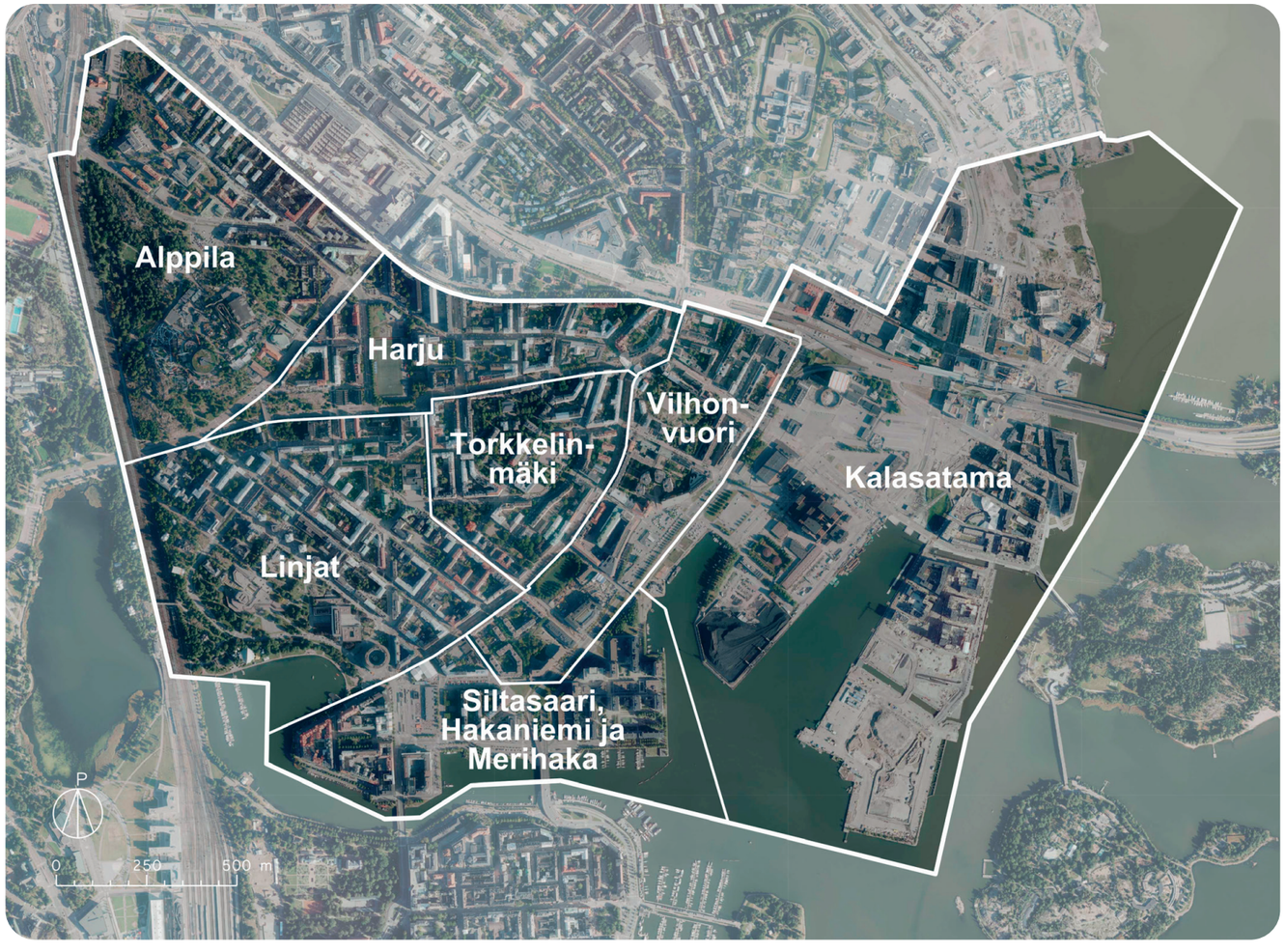

1. Alppila

2. Harju

3. Torkkelinmäki

4. Linjat

5. Siltasaari, Haka-
niemi ja Merihaka

6. Vilhonvuori

7. Kalasatama, Sompa-
saari ja Hanasaari

1. Alppila

Panoraamanäkymä Alppipuiston eteläisen osan korkeilta kallioilta länteen. Kirkkaana syyspäivänä kallioilta näkyy kauas kaupungin rakennuskannan yli. Töölönlahden takana näkyy Kansallisooppera ja Finlandia-talo. Kaupungin silhuetista erottuvat Olympiastadionin torni ja lukuisia kirkontorneja.

Alueen yleiskuvaus

Alppilan osa-alue on pinta-alaltaan 61 hehtaaria. Sitä rajaa etelässä ja kaakossa Helsinginkatu ja Sturenkatu, koillisessa Aleksis Kiven katu ja lännessä rautatie. Kokonaispinta-alasta 21 ha on viheralueita ja 13 ha on katualueita. Yleiset alueet rajautuvat asuin-, liike- ja yleisten rakennusten tontteihin.

Alppilan osa-alue sijoittuu suurmaisemassa kahden selänteen alueelle. Niiden välissä oleva painanne jakaa kaupunginosan kahteen eriluonteiseen alueeseen; pohjoisempi selänne muodostaa oman kallioisemman kokonaisuuden ja eteläisempi alue on osa Alppiharjun laajan selänteen reunaa. Kallioiset selänteet näkyvät laajalle kaupunkiin ja lakien päältä avautuu panoraamanäkymiä Helsingin kaupungin yli. Alppilassa on koko itäisen kantakaupungin korkein kohta, Vesilinnanmäki.

Alppilan alue oli 1800-luvun alkupuolella vielä kaupungin omistuksessa olevaa hakamaata. 1830- ja 1840-luvuilla hakamaa jaettiin viljelypalstoiksi, joita vuokrattiin yksityisille tahoille. Alueen länsiosa vuokrattiin Töölön puistoyhtiölle 50 vuodeksi vuonna 1851. Rautatien rakentamisen myötä laaja puistoalue jakautui kahtia ja Alppilan puolelle jäi puistoksi nykyisen Alppipuiston alue. Asemakaavaan Alppila liitettiin vuonna 1901. Alueen kaupunkirakenne ja tiestö ovat muovautuneet pitkälti arkkitehti Gustaf Nyströmin vuoden 1901 asemakaavan ja 1900-luvun alun puistosuunnitelmien pohjalta.

Alueen katutilan ilmettä leimaa matalien kerrostalojen muodostama rakennuskanta, jotka ovat peräisin eri aikakausilta. Rakennukset ovat sijoittuneet kallioisen alueen helpommin rakennettaville rinteille ja kahden selänteen väliseen laaksoon.

Alppilan alueen länsiosa muodostaa itäisen kantakaupungin laajimman yhtenäisen viheralueen. Alppilan puistot ovat osa keskustan kulttuuripuistoa ja liittyvät Eläintarhan viheralueiden kautta Keskuspuistoon.
Alppilan puistot luovat yhdessä niiden eteläpuolella olevien Josafatinkallioiden, Tauno Palon puiston ja Diakoniapuiston kanssa merkittävän kalliopuistoketjun. Alppilan puistoista rakentuu historiallisesti kerroksellinen kokonaisuus, jonka varhaisimmat osat ovat peräisin 1800-luvulta.

Yleiset tavoitteet

- Yleisten alueiden kehittäminen kerroksellisena kaupunkikokonaisuutena, jossa vaalitaan alueen erityispiirteitä ja vahvistetaan monipuolisia arvoja.
- Alppilan osa-alueen mäkien merkittävän aseman säilyminen kantakaupungin suurmaisemassa.
- Alueen avokallioiden leimaavan puistoketjun säilyttäminen ehyenä kokonaisuutena ja merkittävänä tekijänä koko kaupunginosan kaupunkikuvassa sekä tärkeänä kantakaupungin viheralueiden verkoston osana.
- Alueen monipuolisesti arvokkaiden julkisten ulkotilojen kehittäminen pohjautuu ympäristöhistoriallisiin selvityksiin.
- Alueen kehittämisessä huomioidaan ekologiset arvot ja luonnonmuistomerkit, joihin kuuluvat liito-oravien ydinalue, arvokkaat kalliot, alueen maaperä, monipuolinen koristekasvillisuus sekä luonnonkasvilajisto.

Kadut ja aukiot

Katutilojen luonne vaihtelee muun muassa alueen erityyppisten kortteleiden takia. Itäpäässä katutilaa reunustavat monikerroksisten rakennusten umpikorttelit, keskiosaa matalammat korttelit puutaloineen ja länsipäässä avokorttelit. Alppilan tunnusomaisen ”keskustan” muodostaa Viipurinkadun ja Porvoonkadun risteyksen Kuuskulmaksi kutsuttu aukiotila, jonka keskellä on kivetty torimainen alue lehmusistutuksineen. Aukion länsipäässä on katualueella puistikkomainen kolmionmuotoinen kulmaus. Kaupunginosalle erityisen tunnusomaisia katunäkymiä muodostuu Porvoonkatua ja Viipurinkatua pitkin, sekä alueen koillisreunassa olevia lyhyitä katuja pitkin. Alueelle tunnusomaisia ovat myös kallioiden reunustamat tai kallioseinämiin päättyvät katunäkymät. Osaa kaduista puurivit reunustavat. Kotkankadun koivukujanne on alueen ainoa puukujanne.

Alppilan osa-alue, rajaus mustalla viivalla, viheralueet vihreällä väritäytöllä. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt tummansinisellä katkoviivalla, asemakaavassa suojellut alueet punaisella katkoviivaäänviivalla ja viivarasterilla, arvoympäristöt sinisellä äänviivalla rajattuina ja asemakaavassa tai rakennussuojelulailla suojellut rakennukset lilalla.

Inventoinneissa tunnistetut arvoalueet ja -kohteet

RKY 2009 -alueet
- Finlandia-talo, Kaupunginteatteri ja Kulttuuritalo (alueella Kulttuuritalo)
- Alppilan kirkko

Maakunnallisesti arvokkaat alueet
- Helsingin empirekeskusta ja kivikaupunki (kattaa koko alueen)

Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt
- Alppipuisto
- Leninpuisto

Asemakaavassa suojellut alueet
- Alppipuiston pohjoisen osan länsireuna sekä Alppipuiston eteläisen osan luoteisosa
- Kirstinkujan varrella olevat puutalokorttelit
- Porvoonkadun ja Sturenkadun kulmassa oleva tontti

Suojellut rakennukset
- Alueella on asemakaavalla suojeltu lukuisia rakennuksia, mm. Linnanmäen vesitorni ja Vesilinna, Kulttuuritalo, Kirstinkujan puutalot sekä vanha keuhkosairaiden parantola-alue
- Kulttuuritalo ja viereinen entinen kotitalousopettajaopiston koulurakennus on suojeltu rakennussuojelulailla
- Kulttuuritalo kuuluu DOCOMOMO-kohteisiin

Luontoarvot ja luonnonmuistomerkit
- Alppipuiston läpi Savonpuiston ja Saimaanpuistikon kautta kulkee Viikin ja Töölönlahden välinen ekologinen yhteys, joka yhdistyy radan toisella puolella Eläintarhan alueen ja Keskuspuiston ekologiseen runkoyhteyteen
- Osa Alppipuistosta on liito-oravien ydinaluetta
- Alppipuisto-Uimastadionin maisemallisesti merkittävä kallioalue sijoittuu osittain Alppipuiston alueelle

Katujen ja aukioiden tavoitteet
- Katualueiden kehittämisessä huomioidaan alueelliset tyylipiirteet. Niitä ovat tunnusomaiset näkymät, joista osaa reunustaa kallioiset puistot ja osan päätteenä ovat kaupunkirakenteessa säilyneet kalliot. Lisäksi matalien talojen reunustamat pelkistetyt katuympäristöt muodostuvat Alppilan huomionarvoisiksi tyylipiirteiksi.
- Viipurinkadun ja Porvoonkadun risteysalueelle muodostuvan Kuuskulman-aukion kehittäminen keskeisenä aukiotilana ympäristöhistoriallisen selvityksen pohjalta.

Puistot

Alppilan puistoiksi ovat jääneet alueen suuret kallioalueet, jotka ovat olleet vaikeasti rakennettavia. Kallioalueiden reunoilla olevia tasaisempia alueita on käsitelty puistomaisesti; niillä sijaitsee nurmialueita, koristeistutuksia ja puistokäytäviä. Alppilan alueen länsiosa muodostaa itäisen kantakaupungin laajimman yhtenäisen viheralueen. Puistojen näyttävimpiin rakenteisiin kuuluvat Leninpuiston vesialtaat ja puro sekä Alppipuiston vesialtaiden sarja, jotka kummankin puiston kohdalla ovat niiden sommitelmien tärkeimpiä osia. Alppipuistossa on kaksi 1980-luvulla rakennettua paviljonkia. Alppilan puistot ovat osa Keskuspuiston vihersormea.

Alppipuiston vanhimmat osat ovat peräisin Töölön puistoyhtiön ajalta 1850-luvulta. Puistoon sijoittuu kaksi 1980-luvulla rakennettua paviljonkia. Alppipuiston ytimen muodostaa Lampipuisto, joka on 1800-luvulla rakennettu omaleimainen keidasmainen laakso. Se kunnostettiin 1910-luvulla Svante Olssonin suunnitelmien mukaan ja sen 1980-luvun peruskorjauksen suunnitteli Lars Liljefors. Keskusaukealla on betonikivistä rakennettu esiintymisaukio ja rinnekatsomo. Puiston keskusaukean laitamille on sijoitettu useita suurikokoisia jäteastioita. Puiston eteläosan omenapuut ja koristepensaat ovat perua Auli Hietakangas-Kochin vuonna 1965 laaditusta suunnitelmasta. Alppipuiston omenakukkapuistossa on pintamateriaalina käytetty luonnonkiveystä. Puistoon sijoittuu joitakin kasviharvinaisuuksia. Alppipuiston läpi kulkee tärkeitä ulkoilureittejä. Puisto on osa Viikin-Töölönlahden ekologista yhteyttä.

Leninpuiston on suunnitellut Maj-Lis Rosenbröijer 1960-luvulla. Sen tärkeitä ominaispiirteitä ovat hyvin säilynyt perussommitelma, kasviharvinaisuudet sekä liuskekivialueet, puro ja vesialtaat.

Alppipuisto ja Leninpuisto muodostavat Helsingin kantakaupungissa merkittävän yhtenäisen ja historiallisesti kerrostuneen viheraluekokonaisuuden, joka liittyy Eläintarhan alueen laajoihin viheralueisiin. Puistokokonaisuudelle ominaista on sen monipuolisuus sommitelmallisesti ja kasvilajistollisesti. Erityisarvoksi nousee myös puistokokonaisuuden laajuus.

Loviisanpuisto, Sipoonpuisto, **Savonpuisto**, **Saimaanpuistikko** ja **Savonkadun puistikko** ovat kaikki korttelirakenteeseen viheralueiksi jääneitä kallioalueita. Kaupunkikuvallisesti merkittäviä ovat kaupunkirakenteellisen sijaintinsa vuoksi etenkin Loviisanpuiston, Sipoonpuiston sekä Saimaanpuistikon avokalliot. Näistä virkistyksen kannalta erityisen tärkeä on Loviisanpuisto, sillä puistossa sijaitsee Alppilan ainoa leikkipaikka.

Puistojen tavoitteet
- Alppipuiston ja Leninpuiston kehittäminen ja hoito tulee toteuttaa siten, että puistojen tärkeitä ominaispiirteitä voidaan vaalia ja puistojen kulttuurihistorialliset, kaupunkikuvalliset, puutarhataiteelliset, ekologiset sekä virkistysarvot saadaan säilytettyä. Puistosommitelmiin kuuluvat olennaisesti myös näkymäsektorit ja -linjat, jotka pidetään avoimina.
- Alueen kallioselänteiden sarjan säilyttäminen yhtenäisenä kokonaisuutena ja kaupunkikuvallisesti tärkeänä elementtinä. Merkittävien avokallioiden vesakoitumisen ja umpeenkasvamisen estäminen.
- Alppilan puistojen käytön kehittäminen osana kantakaupungin laajaa ulkoilua, liikuntaa ja oleskelua palvelevaa viheraluekokonaisuutta.
- Alppipuiston kehittäminen tapahtumapaikkana niin, etteivät puiston arvot vaarannu.
- Alppipuiston kalusteiden huoltoon panostetaan suuren käyttöpaineen vuoksi. Alppipuiston jätehuolto tulee suunnitella niin, että astiat ovat riittävät myös suuren käyttöpaineen aikaan, kuitenkin sijoittamatta suuria jäteastioita puistojen tärkeimmille näkymäakseleille.

Lisätietoja

Lammi, Esa ja Pekka Routasuo. Liito-oravan levinneisyys Helsingissä 2019. Kaupunkiympäristön julkaisuja 2019:21. Helsinki 2019.

Liikka, Karitta. Yhteinen Kuuskulma-asukaslähtöinen suunnittelu. Diplomityö. Maiseman suunnittelu ja raketaminen. Arkkitehtuuri. Aalto Yliopisto. 2015.

Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Alppipuisto ja Leninpuisto - ympäristön kehittämisperiaatteet ja muutoskohtien yleissuunnitelmat. Helsinki 2013.

Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Alppipuiston ympäristön yleissuunnitelma. Helsinki 2016.

Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Eläintarhan alueen ympäristöhistoriallinen selvitys, Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 2013:2.

Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Linnunlaulun alueen ympäristöhistoriallinen selvitys, Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 2015:5.

Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy, Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy, Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson. Alppiharjun ominaispiirteiden määritys. 2018.

Museovirasto. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY): Kulttuuritalo ja Alppilan kirkko. www.rky.fi

Peltola, Katariina. Ennen II maailmansotaa asemakaavoitettuja helsinkiläisiä puistoja. Tarkastelualueena Kallio, Taka-Töölö, Meilahti, Vallila ja Käpylä. Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto. 2012.

Punkamaa, Maria; Tomas Palmgren; Maria Haikala ja Taina Luoma. Sörnäisten, Kallion, Alppiharjun, Vallilan ja Hermannin viheraluesuunnitelma 2007-2016. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2007:8. Katu- ja puisto-osasto. 2007.

Salla, Antti. Kallioperän ja maaperän arvokkaat luontokohteet Helsingissä. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 6/2004. Helsinki 2004.

Ympäristösuunnittelu OK. Alppipuiston ja Leninpuiston hoito- ja kehittämissuunnitelma 2007-2016. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2007:2/ Katu- ja puisto-osasto.

Leninpuistossa on kivistä rakennettu puro.

Alppipuiston eteläosassa oleva n.k. omenankukkapuisto, tässä keväisessä kukkaloistossaan.

Kesäinen Alppipuisto. Oikealla näkyy Alppipuiston Lampipuistoksi kutsuttua osaa, jossa on kerroksellisesti erikorkuista ja eri-ikäistä puu- ja pensaskasvillisuutta.

ALPPIPUISTON JA LENININPUISTON MUODOSTAMAN PUISTOKOKONAISUUDEN ARVOJA JA OMINAISPIIRTEITÄ

Alppipuiston alkuperäinen laajuus, jonka muodostamaa puistokokonaisuutta on suunnitellut mm. Svante Olsson vuonna 1911. Tuolloin radan itäpuoleista aluetta käsiteltiin ensimmäistä kertaa omana kokonaisuutenaan.

Alppipuiston ja Lenininpuiston yhdessä muodostaman puistokokonaisuuden nykyinen laajuus. Puistot muodostavat historiallisesti kerroksellisen kokonaisuuden, joka on monipuolisesti arvokas. Puistoalueen säilyminen kaupunkirakenteessa on tärkeää.

Alppipuiston vanhimmat puistoalueet. Osa on rakennettu puistomaiseksi jo 1850-luvulla, vuonna 1851 perustetun Töölön puistoyhtiön toimesta. Ne ovat historiallisen puiston ydinalueita. Alue sisältää myöhempiä kerrostumia eri aikakausilta. 1800-luvulla rakennettu Lampipuisto on Alppipuiston keskeinen, laakson pohjalla oleva sommitelma, joka on piirretty jo Knut Forsbergin vuoden 1865 sommitelmaan. Lampien ympäristön keidasmainen nykyasu perustuu vuoden 1985 peruskorjaukseen. Alueen rehevä kasvillisuus on arvokas ja edustaa Helsingissä harvinaista "woodland garden" -tyyppistä istutustyyliä, jossa kerroksellisuus koostuu sekä eri-ikäisistä että -korkuisista kasveista.

1960-luvun miljööt:
A. Alun perin näyttelypuistoksi rakennettu Lenininpuiston alkuperäinen 1960-luvun yleisilme ja keskeiset tyylipiirteet ovat säilyneet melko vähäisin muutoksin. Sen puutarhataiteellisesti erityisen arvokas kokonaissommitelma perustuu arvostetun puutarha-arkkitehdin Maj-Lis Rosenbröijerin suunnitelmaan ja on suunnittelijan tuotannon edustava esimerkki. Puistossa kasvaa monia kasviharvinaisuuksia.
B. Omenankukkapuistossa kasvaa arvokkaita koristeomenapuita ja -pensaita, mm. Keskas-lisäykseen otetut ainutkertaiset omenapuut 'Linnanmäki' ja 'Tumma kaunotar'.

Alppipuisto sommiteltiin alun perin kallioiseen maastoon. Etenkin puiston eteläreunan avokalliot ovat kaupunkikuvallisesti hyvin merkittäviä.

Alppipuiston sommitelmaan kuului kallioiden lisäksi olennaisesti myös kalliometsät.

Alppilaa leimaava avokallioiden ketjumainen jatkumo, "kalliorintama", joka kulkee alueen läpi ja jatkuu kaakossa Josafatinkallioille, Diakoniapuistoon ja Tauno Palon puistoon.

Voimakkaasti kaupunkikuvaan vaikuttavia puistojulkisivuja muodostuu Sturenkadun ja Helsinginkadun varsille sekä Alppilan pohjoisosaan, Viipurinkadun reunalle sekä Savonpuistoon ja Saimaanpuistikkoon Savonkadun reunalle.

Puistoissa ja puistoista ympäristöön avautuu merkittäviä näkymiä, kuten Alppipuiston eteläosan korkeilta kallioilta Töölönlahden yli Töölöön ja Helsingin keskustaa kohti.

Alue on osa Helsingin keskustan kulttuuripuistoa, ja liittyy radan toisella puolella olevaan Eläintarhan alueen puistokokonaisuuteen.

Alueella olevat liito-oravien ydinalueet, ydinalueiden rajaukset perustuvat vuonna 2019 tehtyyn inventointiin

Geologisesti arvokkaat kohteet

Nykyinen viheralue

Tarkastelualueen raja

2. Harju

Läntinen Brahenkatu etelään, taustalla Linjojen osa-alue ja Kallion kirkon torni.

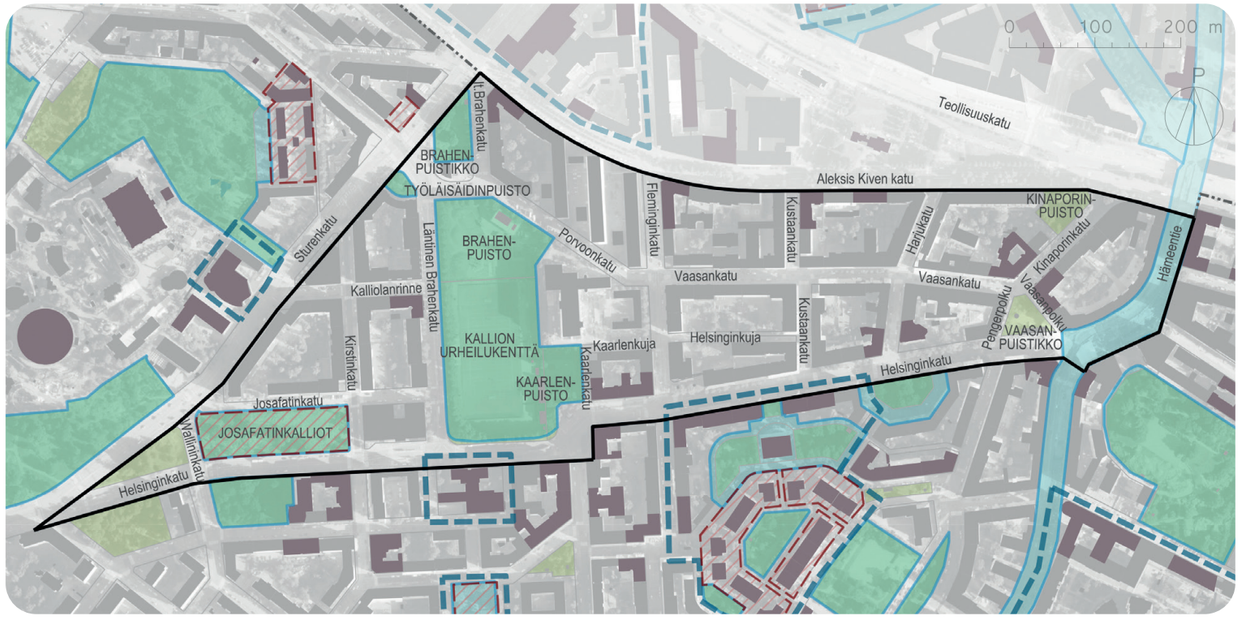

Harjun osa-alue, rajaus mustalla viivalla, viheralueet vihreällä väritäytöllä. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt tummansinisellä katkoviivalla, arvoympäristöt sinisellä ääriviivalla rajattuina ja asemakaavassa tai rakennussuojelulailla suojellut rakennukset lilalla.

Alueen yleiskuvaus

Harjun osa-alue on pinta-alaltaan 30 ha. Aluetta rajaavat Helsinginkadun eteläpuolella Torkkelinmäen asuin- ja Linjojen avokorttelit. Lännessä alue rajautuu Sturenkatuun ja pohjoisessa Aleksis Kiven katuun. Idässä alueeseen kuuluu osa Hämeentiestä. Yleisiä alueita reunustavat pääosin asuintontit. Kokonaispinta-alasta 5 ha on viheralueita ja 10 ha on katualueita.

Nimensä mukaisesti Harju sijoittuu suurmaisemassa itä-länsisuuntaisen selänteen päälle, jonka lakea Vaasankatu halkoo. Rinteet viettävät laelta melko jyrkästi kohti Helsinginkatua ja Aleksis Kiven katua. Brahenkentän puistoakseli sijoittuu alueen keskelle pohjois-eteläsuuntaisen laakson pohjalle. Laakson länsipuolella oleva osa Harjun alueesta sijoittuu Alppilan ylängön reunarinteille.

Harjun alueella olleet kaupungin omistamat hakamaat jaettiin 1830- ja 1840-luvuilla palstoihin. Viljelypalstoihin, huvilatontteihin ja selänteen päällä olevaan tielinjaukseen, nykyiseen Vaasankatuun, sovitettiin 1900-luvun alun asemakaavat. Näistä asemakaavoista alueen korttelien ja katujen muodostumisen kannalta olennaisin on arkkitehti G. Nyströmin vuonna 1901 vahvistettu asemakaava. Kyseisessä asemakaavassa hahmoteltiin myös Unioninkadun-Siltasaarenkadun akselin jatkamista pohjoiseen Harjun kaupunginosaan. Kirkon pohjoispuolelle rakennettiinkin laaja viheraluekokonaisuus.

Harjun alueelle tyypillisiä korkeiden umpikortteleiden rajaamia näkymälinjoja syntyy mäkien rytmittämiä katuja pitkin. Alueen itäosassa erityisen tunnusomaisia ovat puuriveineen korkeiden umpikortteleiden rajaamat sekä liiketilojen elävöittämät Vaasankatu ja Helsinginkadun itäinen osuus. Vaasankatua pitkin aukeaa pitkä tunnusomainen näkymä kaupunginosan läpi.

Merkittäviä sommitelmia ja näkymiä alueen länsiosassa ovat etenkin puistojen ja avokorttelien reunustama Helsinginkadun osuus ja Brahenkentän puistoakseli.

Brahenkentän puistoakseli muodostuu alueen tärkeimmäksi kaupunkirakenteelliseksi akseliksi. Myös Helsinginkadun bulevardinäkymä on tärkeä.

Alueen länsikulmauksen vihermassojen reunustama Helsinginkatu sekä Hämeentien, Helsinginkadun ja Vaasanpuistikon vilkas yhtymiskohta muodostavat Harjulle tyypilliset sisäänkäynnit. Helsinginkatua kehystävien puistojulkisivujen ohella ehyet avokalliot ovat merkittävä osa alueelle saapumista.

Brahenkentän puistoakseli on kaupunkikuvallisesti ja kaupunkirakenteellisesti merkittävä. Puistokokonaisuus on osa kaupunkirakenteellisesti merkittävää Unioninkadun-Siltasaarenkadun akselisommitelmaa. Suuri urheilukenttä on toiminnallisesti merkittävä tiiviisti rakennetussa kantakaupungissa. Kallion urheilukenttää (Brahenkenttää) reunustaa arvokkaat puu- ja pensasistutukset: lehmusrivit ja iäkkäät kultasateet ovat kaupunkikuvallisesti arvokkaat. Kaupunkikuvallisesti tärkeä puisto Josafatinkalliot on osa pääosin Alppilaan sijoittuvaa kalliopuistojen sarjaa.

Vaasankadulla on runsaasti liiketiloja ja vilkas yöelämä. Kadulla kasvaa kotipihlajarivi.

Yleiset tavoitteet

- Harjun osa-alueen julkisten alueiden kehittäminen kerroksellisena kokonaisuutena, jonka erityyppisillä alueilla vaalitaan niiden ominaispiirteitä. Kaupunginosassa tärkeitä sommitelmia ja niissä avautuvia näkymiä vaalitaan, jotta kaupunginosan tunnusomaisuus saadaan säilytettyä alueen kehittämisessä.
- Alueen tunnusomaisiksi muodostuneita sisäänkäyntiaiheita vaalitaan.
- Kaupunkikuvallisesti, kaupunkirakenteellisesti ja virkistyksen kannalta merkittävän Brahenkentän puistoakselin säilyttäminen ja kehittäminen toiminnallisesti tärkeänä kokonaisuutena tiiviisti rakennetussa kantakaupungissa.

Inventoinneissa tunnistetut arvoalueet ja -kohteet

Maakunnallisesti arvokkaat alueet

- Helsingin empirekeskusta ja kivikaupunki (kattaa koko alueen)

Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt

- Brahenkenttä, Brahenpuisto, Brahenpuistikko, Kaarlenpuisto ja Työläisäidinpuisto
- Josafatinkalliot

Asemakaavassa suojellut alueet

- Josafatinkalliot

Suojellut rakennukset

- Osa alueen asuinrakennuksista on asemakaavalla suojeltuja

Kadut

Katujen luonteeseen vaikuttavat huomattavasti alueen topografia sekä tiivis korttelirakenne. Umpikorttelit rajaavat katuja pitkin avautuvia näkymälinjoja. Alueen etelä- ja pohjoispuolella olevien katujen puurivit näkyvät Harjun osa-alueen lyhyiden ja jyrkkien katujen päätteinä. Aleksis Kiven koulun tonttia rajaavat komeat luonnonkivimuurit, jotka näkyvät ympäröiville kaduille. Brahenkenttää kohti avautuvat katunäkymät päättyvät myös kenttää rajaaviin puuriveihin. Vaasankatu muodostaa alueen keskusomaisen alueen. Sen varrella on poikkeuksellisen paljon liiketiloja, mikä elävöittää aluetta. Osalla kaduista vanhat katukiveykset ovat säilyneet.

Katujen tavoitteet

- Harjun katujen kehittämisessä huomioidaan alueelliset ominaispiirteet: katujen yksinkertaisuus, vähäeleinen ilme ja istutusten vähäisyys, suuret korkeusvaihtelut ja ulkotarjoilualueiden rytmittämät leveät jalkakäytävät.
- Katunäkymien päätteenä olevien puurivien merkityksen huomioiminen osana alueen tyylipiirteitä.
- Vaasankatua kehitetään katualueena, jonka jalkakäytäviä voi jatkossakin hyödyntää ulkotarjoilualueena ja jolla on mahdollista järjestää luvanvaraisia tapahtumia.
- Alueella säilyneitä katukiveyksiä vaalitaan ja niitä kunnostetaan tarpeen mukaan.

Kirstinkadun katunäkymä on karu ja yksinkertainen. Asfaltoidulle, umpikortteleiden reunustamalle kadulle ei näy kasvillisuutta laisinkaan.

Puistot

Harjun puistoalueet ovat peräisin eri aikakausilta. Brahenkentän puistokokonaisuutta lukuun ottamatta alueella on puistoja vähän ja ne ovat pienikokoisia.

Brahenkentän puistoakseli on alueen vanhin (1920-luku) puistokokonaisuus. Sen olennaisin ominaispiirre on suureksi kasvaneiden puiden kehystämä avoin kaupunkitila, joka mahdollistaa pitkät näkymät mm. alueen maamerkkirakennukselle Aleksis Kiven peruskoululle ja etelään Kallion kirkon tornia kohti. Puistokokonaisuudessa näkyy 1900-luvun alkuvuosikymmenten tyypillinen sommittelu, jossa erilaiset toiminnalliset kenttäalueet on liitetty toisiinsa säännöllisin istutusaluein. Kallion urheilukentän eli Brahenkentän pohjoispuolella on **Brahenpuisto**, joka on toiminnallinen alue skeittipuistoineen, kahluualtaineen ja leikkipaikkoineen. Sen pohjoispuolella on kaupunkikuvan kannalta tärkeä **Brahenpuistikko**, josta suuri osa on koirapuistoa. Sturenkadun, Läntisen Brahenkadun ja Porvoonkadun kulmassa on **Työläisäidinpuisto**, joka on pieni oleskelu- ja läpikulkupuisto veistoksineen (Työläisäiti, Panu Patomäki 1996). Kallion urheilukentän itäpuolella on **Kaarlenpuisto**, jossa on leikkikenttä sekä kentän reunassa jyrkkiä istutettuja luiskia.

Vaasanpuistikko on nimestään huolimatta kaupunginosansa tärkeä aukio, joka liittyy Kurvin alueen kaupunkirakenteelliseen ja liikenteelliseen solmukohtaan. Puistikolle tunnusomaiset voimakkaasti kalteva pinta ja kolmiomainen muoto muodostavat omaperäisen kaupunkitilan, jota voimistaa sen taustaa kehystävät tammi-istutukset. Vaasanpuistikon läheisyydessä on **Kinaporinpuisto**. Se on peräisin 1950-luvulta, ja muutettiin 2000-luvun alussa leikkikentästä nykyisenkaltaiseksi oleskelupuistoksi pergolakäytävineen ja kukkaistutuksineen. Puistikossa on avoin keskitila ja reunustavat suuret lehtipuut, joista 1950-luvulta säilyneet poppelit ovat kaupunkikuvallisesti merkittäviä suuren kokonsa vuoksi. Puiston kaupunkikuvallista ja -rakenteellista merkitystä lisää sen sijainti Harjun umpikortteleiden joukossa.

Josafatinkalliot ovat osa avokallioiden luomaa puistoketjua, joka on tärkeä osa Alppiharjun kaupunkikuvaa. Josafatinkalliot rakennettiin avokallioalueesta puistoksi vuonna 1992. Senkin jälkeen puiston pääaiheena ovat ehyet luonnontilaiset avokalliot, joiden lomaan käytäväverkosto ja puistoaiheet on hienovaraisesti sommiteltu. Puiston vesiaiheet, puro, vesiputous ja vesiallas, muodostuvat puiston tärkeimmiksi puutarhataiteellisiksi aiheiksi. Asfaltin lisäksi puiston käytävien pinnoitteena on käytetty liuskekiveystä. Osa Josafatinkallioiden puistoalueesta sijoittuu Sturenkadun ja Helsinginkadun kulmaan. Se on istutettu 1930-40-luvulla ja kuuluu Harjun alueen vanhimpiin puistoihin. Puistikon alkuperäiset istutukset ovat paljolti säilyneet ja ovat tätä nykyä kaupunkikuvallisesti merkittäviä. Puiston kaupunkikuvallista arvoa lisää sen sijainti kaupunkirakenteessa.

Puistojen tavoitteet

- Alueelle tyypillisen vanhan helsinkiläisen puistokasvilajiston ylläpitäminen.
- Brahenkentän merkityksen ja arvojen ymmärtäminen sekä laadittavan ympäristöhistorialisen selvityksen huomioiminen osana puistoakselikokonaisuuden kehittämistä.
- Alueen pienten puistoalueiden säilyminen tärkeinä virkistysalueina ja kaupunkikuvallisina puistoina, jotka tiiviisti rakennetussa kaupunginosassa täydentävät alueella ja sen ympäristössä olevia laajoja puistoalueita.
- Josafatinkallioiden kummankin osan säilyttäminen tärkeinä oleskelupuistona, osana avokallioiden leimaamaa puistoketjua
- Vaasanpuistikkoa kehitetään osana Torkkelinmäen, Harjun ja Sörnäisten alueita yhdistävää, Kurviksi kutsuttua vilkasta solmukohtaa.

Brahen kenttä on tekonurmipintainen urheilukenttä. Kentän taustalla vasemmalla näkyvä valkoinen rakennus on Aleksis Kiven peruskoulu.

Työläisäidinpuiston ayokallioilla on Työläisäiti-veistos.

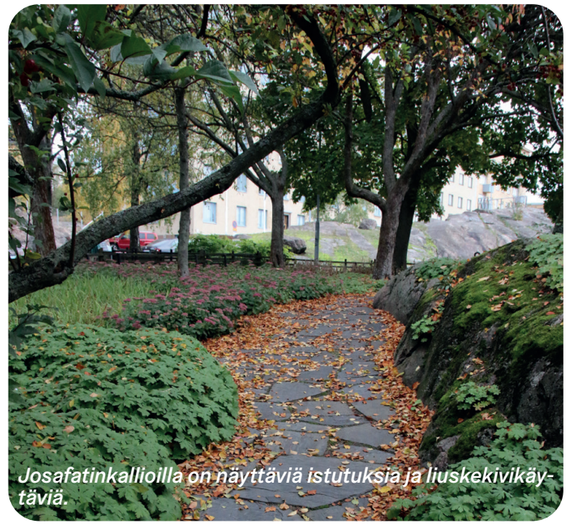

Josafatinkallioilla on näyttäviä istutuksia ja liuskekivikäytäviä.

Lisätietoja

Arkkitehtitoimisto Livady Oy. Pasilan konepajan rakennushistorian selvitys ja inventointi. Konepaja-ala ja sen suhde ympäröiviin kaupunginosiin. 2012.

Helsingin kaupungin karttapalvelu, Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt. kartta.hel.fi

Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy, Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy, Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson. Alppiharjun ominaispiirteiden määritys. 2018.

Näränen, Tuomo. Helsingin kantakaupungin historiallisten puistojen kaavoitus- ja suojelutilanne 2011. Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto. 2011.

Peltola, Katariina. Ennen II maailmansotaa asemakaavoitettuja helsinkiläisiä puistoja. Tarkastelualueena Kallio, Taka-Töölö, Meilahti, Vallila ja Käpylä. Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto. 2012.

Punkamaa, Maria; Tomas Palmgren; Maria Haikala ja Taina Luoma. Sörnäisten, Kallion, Alppiharjun, Vallilan ja Hermannin viheraluesuunnitelma 2007-2016. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2007:8. Katu- ja puisto-osasto. 2007.

Virearc – arkkitehdit ja maisema-arkkitehdit Oy 2003. Kallio-Hermannin puistojen historiallinen ja kaupunkikuvallinen selvitys.

3. Torkkelinmäki

Harjutori on nimestään huolimatta puisto, jossa on suuria puistopuita ja näyttäviä perennaistutuksia.

Alueen yleiskuvaus

Torkkelinmäen osa-alue on pinta-alaltaan 24 hehtaaria. Osa-aluetta rajaavat Hämeentie, Viides Linja, Kaarlenkatu ja Helsinginkatu. Kokonaispinta-alasta 4 ha on viheralueita ja 8 ha on katualueita. Yleiset alueet rajautuvat pääosin asuinrakennuksiin. Alueella sijaitsee myös useampi koulurakennus sekä Kallion kirjasto. Torkkelinmäki sijoittuu suurmaisemassa mäelle ja sen rinteille, jotka viettävät Harjun, Sörnäisten ja Linjojen suuntaan.

Torkkelinmäen osa-alueen kehitys liittyy 1900-luvun alun työväenasuntojen kasvavaan tarpeeseen. Alue edustaa suunnitteluaikansa mukaista murrosta väljempiä ja terveellisimpiä asuinympäristöjä kohti. Kallion korttelit ja kadut sai hahmonsa Gustaf Nyströmin vuoden 1901 asemakaavassa, mutta Torkkelinmäen laen osa rakennettiin vasta Bertel Jungin ja Birger Brunilan laatiman, 1914 vahvistetun asemakaavan pohjalta, jossa suurien, tehokkaiden umpikortteleiden tilalle suunniteltiin vehreä pienkerrostaloalue. Alueella näkyy sen eri osa-alueiden suunnitteluihanteet: osa-alueen reunoilla suuret umpikorttelit reunustavat 1900-luvun alun asemakaavoista peräisin olevia suoria katuja, kun taas mäen laella on 1910-luvulla suunniteltu Torkkelinmäen vehreä puutarhakaupunkimainen osa.

Alueen katutilaa leimaa eri osa-alueiden ominaisuudet; reunojen umpikortteleiden välissä kulkevien suorien katulinjojen myötäisesti avautuu pitkiäkin näkymiä. Torkkelinmäen pienkerrostaloalueen rinteiden maastonmuotoja mukailevat kaarevat, kapeat kadut, joita reunustavat vehreät asuintontit. Torkkelinmäen osa-alueella olevat puistot ovat peräisin eri aikakausilta aina 1900-luvun alusta 1940-luvulle saakka. Puistot ovat tärkeitä niin kaupunkikuvallisesti, kaupunkirakenteellisesti kuin virkistyksen kannalta. Torkkelinmäki on miljöökokonaisuutena valtakunnallisesti arvokas ja hyvin säilynyt.

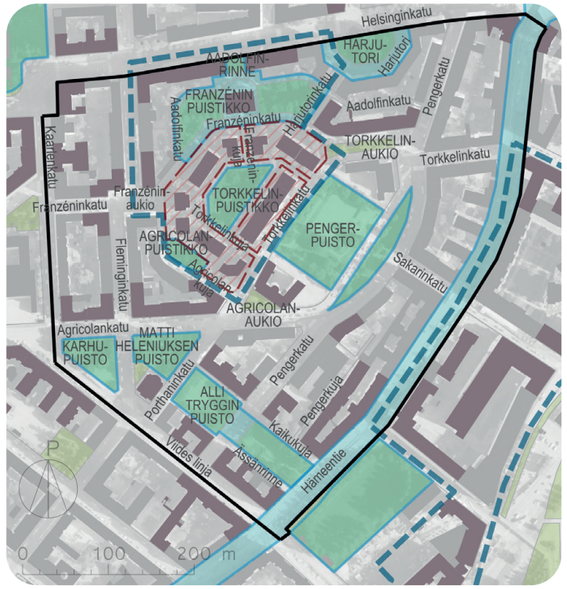

Torkkelinmäen osa-alue, rajaus mustalla viivalla, viheralueet vihreällä väritäytöllä. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt tummansinisellä katkoviivalla, asemakaavassa suojellut alueet punaisella katkoviivaääriviivalla ja viivarasterilla, arvoympäristöt sinisellä ääriviivalla rajattuina ja asemakaavassa tai rakennussuojelulailla suojellut rakennukset lilalla.

Yleiset tavoitteet

- Erityyppisten miljöiden säilyttäminen korttelien, katualueiden ja puistojen muodostamina kokonaisuuksina. Kehittämisessä vaalitaan ja vahvistetaan kunkin miljöön erityispiirteitä ja arvoja. Kehittämis- ja peruskorjaushankkeiden tulee kauttaaltaan pohjautua ympäristöhistoriallisiin selvityksiin.
- Torkkelinmäen miljöökokonaisuuden erityispiirteiden säilyttämiseen kiinnitetään erityistä huomiota.
- Tavoitteena on lisätä eri käyttäjäryhmien turvallisuuden tunnetta. Käyttäjäturvallisuuden parantamisessa toimenpiteet sovitetaan alueen kulttuurihistoriallisiin arvoihin.

Katujen tavoitteet

- Torkkelinmäen osa-alueella katualueita kehitetään alueen erityyppisten osa-alueiden ominaispiirteet huomioiden.
- Osa-alueen katuja ja aukioita kehitetään turvallisiksi ja toimiviksi niin, että alueen kulttuurihistorialliset arvot eivät vaarannu.
- Pengerkujan kapealla osuudella parannetaan valaistusta.
- Torkkelinmäen puutarhamaisen asuinalueen katuja ja aukiomaisia risteysalueita kehitetään olennaisena osana valtakunnallisesti merkittävää Torkkelinmäen asuinaluekokonaisuutta.

Kadut ja aukiot

Torkkelinmäen kadut on sovitettu mäkiseen maastoon. Alueen korkeusvaihtelut ovat suuret, liki 30 metriä, minkä vuoksi osa kaduista on jyrkkiä. Suuria korkeuseroja on tasattu näyttävin muurein. Osa-alueen näyttävimpiin rakenteisiin kuuluvat luonnonkivimuurit ja -portaat Franzénin puistikossa, Pengerpuistossa ja Pengerkadulla sekä Aadolfinrinteessä. Luonnonkivimuurit ja paikoin niiden yhteyteen rakennetut luonnonkiviportaikot muodostuvat alueen ominaispiirteiksi. Monille risteysalueille muodostuu aukiomaisia tiloja, kuten Torkkelinkadun, Pengerkadun ja Franzéninkadun risteykseen, Agricolankadun ja Pengerkadun risteykseen sekä Kallion kirjaston edustalle. Puutarhakaupunkimaisen osa-alueen katujen ominaispiirteisiin kuuluvat kapeus, kaltevuus ja rajautuminen vehreisiin tontteihin tai puistoihin. 1900-luvun alkuvuosien aikana suunniteltujen asuinalueiden katualueille tyypillistä on jyrkkyyden lisäksi selkeys ja yksinkertaisuus sekä katuja pitkin avautuvat suorat näkymälinjat kuten Agricolankatu näkymäakseli Kallion kirkolle. Osalla kaduista on säilynyt vanha katukiveys. Agricolankadun, Viidennen Linjan ja Porthaninkadun luonnonkivipäällysteet ovat osa kantakaupungin laajuista kivi-Helsingin suunnitelmaa.

Inventoinneissa tunnistetut arvoalueet ja -kohteet

RKY 2009 -alueet
- Torkkelinmäen asuinalue

Maakunnallisesti arvokkaat alueet
- Helsingin empirekeskusta ja kivikaupunki (kattaa koko alueen)

Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt
- Agricolanpuistikko
- Alli Tryggin puisto
- Franzénin puistikko ja Adolfinrinne
- Harjutori
- Hämeentie
- Karhupuisto
- Matti Heleniuksen puisto
- Pengerpuisto
- Torkkelinpuistikko

Asemakaavassa suojellut alueet
- Torkkelinpuistikon ympärillä olevat korttelit on suojeltu asemakaavalla

Suojellut rakennukset
- Alueen asuinrakennuksista ja osa alueen julkisista rakennuksista on suojeltu asemakaavalla, näihin kuuluvat mm. kaikki Torkkelinpuistikon ympärillä olevat asuinrakennukset, osa Helsinginkadun varressa olevista asuinrakennuksista sekä rakennukset osoitteissa Franzéninkatu 13, Agricolankatu 1 ja Fleminginkatu 1

Näkymä Franzéninaukion kohdalta etelään Agricolankujaa pitkin. Franzéninaukio on päällystetty punaisilla noppakivillä.

Oikealla näkyy Pengerkatua ja sen varrella oleva asuinrakennuksia. Vasemmalla on Pengerpuiston rinteeseen sijoittuvan osuuden luonnokivimuuri ja nurmea sekä niiden taustalla pensas- ja puuistutuksia.

Puistot

Torkkelinmäen puistot ovat peräisin eri aikakausilta. Alueelle sijoittuu kaksi puistojen sarjaa, joista toinen sijoittuu ketjumaisesti Kallion kirkon ja Väinö Tannerin kentän väliin, ja toinen muodostaa sarjan Pengerpuistosta Torkkelinmäen yli Aadolfinrinteelle saakka. Alueen puistolle tunnusomaista on tyypillinen vanha helsinkiläinen kasvillisuuslajisto sekä uudempi kukkiva kasvillisuus.

Karhupuisto on Helsingin kaupunginpuutarhurin Svante Olssonin vuonna 1912 suunnittelema Agricolankadun, Fleminginkadun ja Viidennen Linjan väliin jäävä kolmionmuotoinen edustuspuisto. Puistossa on säilynyt lehmusrivit sekä luonnonkivimuuri 1910-luvulta. Kausikasvi-istutusalue sekä karhuveistos ovat tunnusomaisia puistolle. Karhupuiston itäpuolelle sijoittuu **Matti Heleniuksen puisto**. Kirjastoa ympäröivä osuus toteutettiin Svante Olssonin suunnitelman mukaan vuonna 1913. Puistossa kasvavat syreeni-istutukset ovat peräisin 1930-luvulta ja kaupunginpuutarhuri Bengt Schalin on mahdollisesti suunnitellut täydentäviä istutuksia 1940-luvulla. Arvo Turtiaisen muistomerkki on sijoitettu puistoon vuonna 1990. Matti Heleniuksen puiston itäpuolella on kaksiosainen, rinteeseen sijoittuva **Alli Tryggin puisto**. Se on rakennettu 1930-luvulla. Puiston ylempi osa on yksinkertainen ja avoin, puurivien ja pensasaidanteen rajaama sorakenttä. Alemmalle osalle on ominaista monipuolisuus ja runsaslajiset koristeistutukset. Puistoon pystytettiin vuonna 1940 muistomerkki. Koirapuisto on rakennettu 1990-luvulla.

Kaksiosainen **Pengerpuisto** on rakennettu Torkkelinmäen laelle ja sen kaakkoisrinteelle 1940-luvun lopussa. Puiston suurempi osa sijoittuu Torkkelinmäen laelle ja koostuu sorakentästä ja puiston reunojen käytävä- ja istutussommitelmista. Puiston koilliskulmassa on koira-aitaus. Pengerpuiston toinen osa on pitkulainen, jyrkkä rinnepuisto, jossa on kiviportaat ja monilajisia istutuksia. Kumpaakin puiston osaa on pengerretty luonnonkivimuureilla.

Aadolfinrinne on Helsinginkadun ja Aadolfinkadun välissä sijaitseva luonnonkivinen porrasyhteys sitä reunustavine istutuksineen. Se on rakennettu vuonna 1928 ja kunnostettu vuonna 2003. **Franzéninpuistikon** kaksi osaa sijoittuvat Franzénia-rakennuksen kummankin puolin, Aadolfinkadun ja Franzéninkadun välissä. Puiston länsiosa on luonnonkivimuurein pengerretty tasaiseksi ja itäosan avokallioiselle alueelle on sovitettu puistokäytäviä. Länsiosaan on vuonna 2015 rakennettu Franzéniassa toimivan päiväkodin käyttöön aidattu leikkialue. Torkkelinmäen laella sijaitsevaa **Torkkelinpuistikkoa** rajaa Torkkelinkuja ja 1920-luvun pienkerrostalojen tontit. Puistikko valmistui vuonna 1931, jolloin sen tasainen yläosa rakennettiin pensasaidanteen rajaamaksi sorakentäksi. Puiston laitoja rajaavat lehmusrivit ja Franzéninkujalle johtavaa käytävää reunustavat leikatut orapihlajat ovat säilyneet. Puiston avoimelle sorakentälle on myöhemmin rakennettu leikkipaikka ja tehty uusia istutuksia. **Agricolanpuistikko** on Torkkelinmäellä sijaitseva pieni oleskelupuistikko, joka rajautuu Agricolankujaan ja puiston taustalla olevaan korkeaan kivimuuriin. Puisto on rakennettu vuonna 1930 ja kunnostettu monilajiseksi taskupuistoksi vuonna 2006. Magnoliat ovat merkittävä osa puiston kasvillisuutta.

Agricolanaukio ja Torkkelinaukio ovat pieniä kaupunkikuvallisia merkityksellisiä puistikoita. **Agricolanaukio** on Torkkelinkadun ja Agricolankadun kulmassa olevan koulurakennuksen edustalle rakennettu pieni eduspuistikko käytävineen ja koristeistutuksineen. **Torkkelinaukio** on Torkkelinkadun ja Franzéninkadun välissä oleva katujen korkeuseroja tasaava istutettu luiska, jonka länsilaidassa on portaat. Kummankin pienen puistikon aiheet näkyvät jo Birger Brunilan ja Bertel Jungin vuoden 1914 asemakaavassa.

Harjutori oli Torkkelinmäen kaupunginosan rakentumisen jälkeen ensimmäiset vuosikymmenet sorapintaisena torina, joka istutettiin puistoksi 1940-luvun lopussa. Kokonaisuuteen kuuluu puiston lisäksi sitä rajaava katualue, jalkakäytävät sekä ruotsinpihlajarivit. Puiston istutukset on tehty kaupunginpuutarhuri Bengt Schalinin suunnitelmien mukaan vuonna 1948. Puisto on kunnostettu 1990-luvulla. Kevät sipuli-istutukset ja varjoperennat ovat olennainen osa puiston kasvillisuutta.

Alli Tryggin puiston Pengerkadun ja Hämeentien väliin sijoittuva osuus. Puiston osassa on runsaasti perenna- ja pensasistutuksia sekä kivetty keskikäytävä.

Pengerkadun ja Agricolankadun risteykseen on sommiteltu pieni puistikonomainen alue, jossa kasvaa suuri tammi, leikattu orapihlaja-aidanne ja nurmea.

Puistojen tavoitteet

- Alueelle tyypillisen vanhan helsinkiläisen puistokasvilajiston ylläpitäminen ja monipuolisen kukkivan lajivalikoiman vaaliminen.
- Torkkelinmäen merkittävään asuinaluekokonaisuuteen kuuluu olennaisesti katujen ja asuinkortteleiden väleihin sommitellut puistot. Torkkelinmäen merkittävän asuinalueen säilymisen edellytyksenä on, että alueen puistoja vaalitaan.
- Tavoitteena on turvalliset ja viihtyisät historialliset puistoalueet, joiden kehittämisperiaatteet perustuvat alueen kaupunkikuvallisten, kulttuurihistoriallisten ja puutarhataiteellisten arvojen säilyttämiseen ja vahvistamiseen.
- 1900-luvun alusta oleva kolmen puiston sarja Karhupuisto, Matti Heleniuksen puisto ja Alli Tryggin puisto säilyvät osana Kallion kirkon ja Väinö Tannerin kentän väliin muodostuvaa julkisten ulkotilojen ja historiallisten puistojen sarjaa.

Karhupuiston veistos kuvassa oikealla, vasemmalla liuskekiveystä ja näyttäviä kausikasvi-istutuksia.

Lisätietoja

Helsingin kaupungin karttapalvelu, Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt. kartta.hel.fi

Museovirasto. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY): Torkkelinmäen asuinalue. www.rky.fi

Näränen, Tuomo. Helsingin kantakaupungin historiallisten puistojen kaavoitus- ja suojelutilanne 2011. Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto. 2011.

Peltola, Katariina. Ennen II maailmansotaa asemakaavoitettuja helsinkiläisiä puistoja. Tarkastelualueena Kallio, Taka-Töölö, Meilahti, Vallila ja Käpylä. Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto. 2012.

Punkamaa, Maria; Tomas Palmgren; Maria Haikala ja Taina Luoma. Sörnäisten, Kallion, Alppiharjun, Vallilan ja Hermannin viheraluesuunnitelma 2007-2016. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2007:8. Katu- ja puisto-osasto. 2007.

Virearc – arkkitehdit ja maisema-arkkitehdit Oy. Kallio-Hermannin puistojen historiallinen ja kaupunkikuvallinen selvitys. 2003.

Kallion kirkon edustalta avautuu pitkä näkymälinja Siltasaarenkatua pitkin etelään. Näkymää rajaa avokorttelien julkisivulinjat. Vasemmalla kuvassa näkyy tonttipuustoa.

4. Linjat

Alueen yleiskuvaus

Linjojen osa-alue on pinta-alaltaan 62 hehtaaria. Osa-alue rajautuu Helsinginkatuun, rautatiehen, Säästöpankinrantaan, Hämeentiehen, Viidenteen linjaan sekä Kaarlenkatuun. Kokonaispinta-alasta 10 ha on viheralueita ja 14 ha katualueita. Yleiset alueet rajautuvat pääosin asuinrakennuksiin. Alueella sijaitsee myös kouluja, virasto- ja liikerakennuksia sekä Kallion kirkko. Linjojen osa-alue sijoittuu suurmaisemassa Kallioksi kutsutun alueen laelle ja sen rinteille.

Linjojen alue voidaan jakaa kahteen erityyppiseen osaan; Linjojen tiiviiseen umpikorttelialueeseen sekä Eläintarhan puoleiseen viheralueiden ja julkisten rakennusten vyöhykkeeseen. Umpikorttelialueen kaupunkirakenne on rakentamisaikakaudelleen tyypillinen. Se koostuu 1900-luvun alussa suunnitelluista suorista katulinjoista ja niitä reunustavista tiiviistä umpikortteleista, joiden alkuperäiset puurakennukset on suurimmilta osin korvattu kivisillä asuinrakennuksilla. Linjojen osa-alueelle tyypillisin katunäkymä on yksinkertaisen eleetön, ja sitä rajaavat korkeat asuinrakennukset. Näkymälinjat ovat pitkiä osin suurista korkeusvaihteluista johtuen. Osa-alueen suuria korkeusvaihteluja on paikoin ratkaistu muurein ja portain. Näistä tunnusomaisimpiin kuuluvat Kolmannen linjan pengerretyt katuosuudet. Katuympäristöjen kasvillisuus on melko vähäistä. Suurin osa kasvillisuudesta sijoittuu tonteille.

Eläintarhanlahden puolelle sijoittuu viheralueiden ja julkisten rakennusten muodostama kerroksellinen kokonaisuus. Alueella kohtaavat Linjojen suorat kadut ja tiiviit korttelit sekä Eläintarhanlahden entinen huvila-alue. Alueen kulttuurihistorialliset arvot liittyvät alueen kehittymisen eri aikakausiin. Alueelle on tyypillistä huvilakauden jäljet, laajat viheralueet ja suurikokoinen puusto, sekä viheralueiden ja julkisten rakennusten tonttien luonteva liittyminen toisiinsa. Linjojen

Linjojen osa-alueella on säilynyt Eläintarhan puuhuviloita, tässä niistä yksi puutarhoineen.

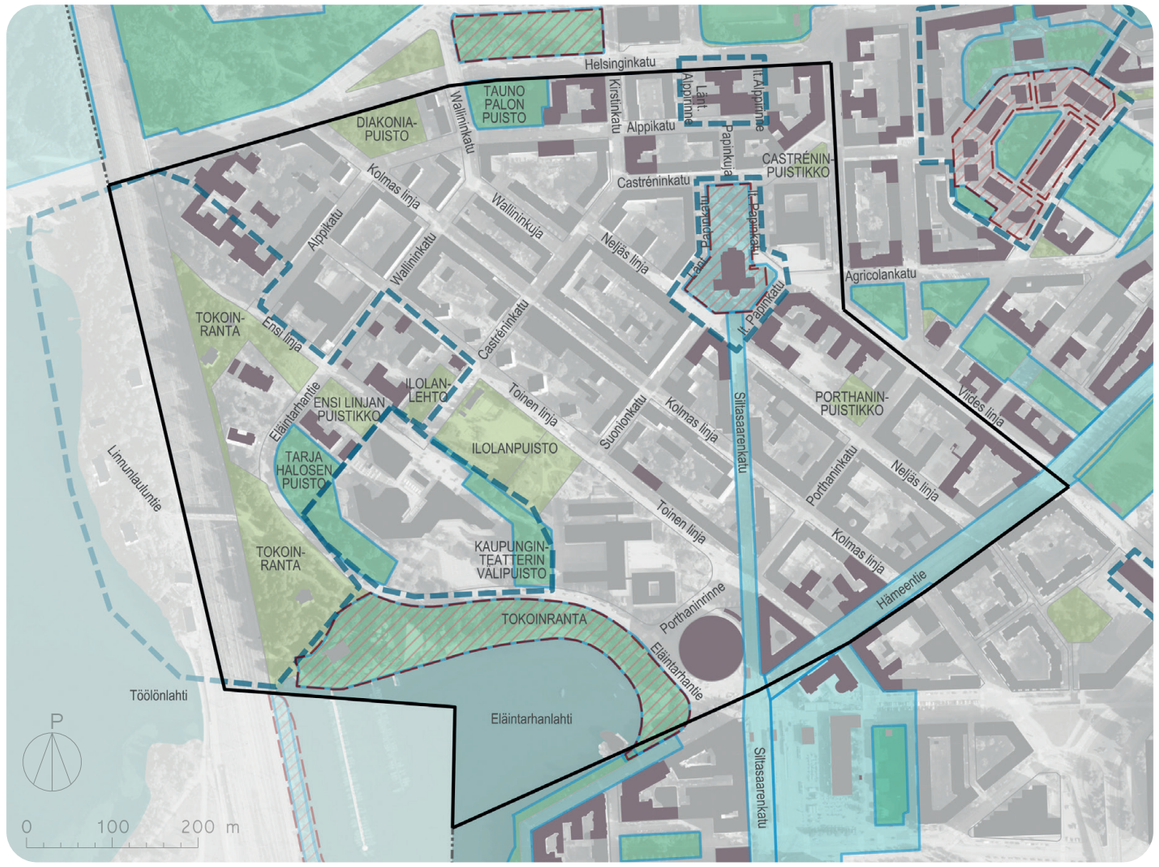

Linjojen osa-alue, rajaus mustalla viivalla, viheralueet vihreällä väritäytöllä. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt tummansinisellä katkoviivalla, asemakaavassa suojellut alueet punaisella katkoviivaäärivivalla ja viivarasterilla, arvoympäristöt sinisellä ääriviivalla rajattuina ja asemakaavassa tai rakennussuojelulailla suojellut rakennukset lilalla.

Inventoinneissa tunnistetut arvoalueet ja -kohteet

RKY 2009 -alueet
- Eläintarhan huvilat ja yleishyödylliset laitokset
- Finlandia-talo, Kaupunginteatteri ja Kulttuuritalo (alueella Kaupunginteatteri)
- Helsingin suomenkielinen työväenopisto
- Kallion kirkko

Maakunnallisesti arvokkaat alueet
- Helsingin empirekeskusta ja kivikaupunki (kattaa koko alueen)

Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt
- Hämeentie
- Kallion kirkkopuisto
- Tauno Palon puisto
- Tokoinranta ja Kaupunginteatterin ympäristö
- Unioninkatu - Siltasaarenkatu

Asemakaavassa suojellut alueet
- Tokoinranta

Suojellut rakennukset
- Alueen asemakaavassa suojeltuihin rakennuksiin kuuluvat muun muassa Diakonissaopiston alueella olevat laitosrakennukset, Kallion kirkko, Helsingin suomenkielinen työväenopisto, Ympyrätalo, Hämeentie 2:ssa oleva kortteli, vanhoja huviloita, sekä lukuisia asuinrakennuksia
- Kallion kirkko on suojeltu erityislailla
- Kaupunginteatteri ja Helsingin suomenkielisen työväenopiston laajennus ovat DOCOMOMO-kohteita

Luontoarvot
- Töölönlahden-Kaisaniemenrannan paikallisesti tärkeä lepakkoalue ulottuu Tokoinrannan länsireunaan, Eläintarhantien ja Ensi Linjan risteykseen asti.
- Eläintarhanlahdelta Töölönlahdelle radan ali kulkevan tunnelin suualueet pysyvät sulana pitkään. Erityisen merkittävä talvehtiville sorsille ja lokeille.

alueen viheralueet ovat monipuolisesti merkittäviä ja tärkeä osa laajempaa viheraluekokonaisuutta Helsingin kantakaupungissa. Alueen läpi kulkee yksi Helsingin keskustan tärkeimmistä aksiaalisommitelmista, Siltasaarenkadun-Unioninkadun akseli, joka jatkuu pohjoiseen Brahenkentälle ja etelään Unioninkadulle.

Yleiset tavoitteet

- Erityyppisten miljöiden säilyttäminen kokonaisuuksina, joihin kuuluvat niin kadut, viheralueet kuin korttelitkin. Kehittämisessä vaalitaan ja vahvistetaan kunkin miljöön erityispiirteitä ja arvoja.
- Tavoitteena on turvallinen julkinen ulkotila eri käyttäjäryhmille. Käyttäjäturvallisuuden parantamisessa toimenpiteet sovitetaan alueen kulttuurihistoriallisiin arvoihin.
- Erityisten arvokkaiden alueiden kehittämisen pohjana tulee olla ympäristöhistorialliset selvitykset, jotta alueiden arvot eivät vaarannu. Näihin kuuluvat muun muassa Tokoinrannan puistoalue sekä alueen läpi kulkeva Siltasaarenkadun-Unioninkadun aksiaalisommitelma.

Kadut ja aukiot

Alueella yhdistyy kaksi koordinaatistoa: Siltasaarenkadun akselin suunta, jonka suuntaisesti on rakennettu alueen pohjoisosa, sekä Linjojen alueen korttelien kaakkois-luoteissuuntainen koordinaatisto. Koordinaatistojen risteyskohtiin muodostuu muutamia aukiomaisia tiloja. Niistä merkittävimmät ovat Kallion kirkon edusta, paloaseman edusta Agricolankadulla sekä sijaintinsa vuoksi Ympyrätalon edusta.

Linjojen kadut ovat luonteeltaan maltillisia ja pelkistettyjä. Yksinkertaisuus näkyy katujen sommitelmissa, niiden liittymisessä rakennuksiin sekä maastonmuotojen suuressa mittakaavassa.

Linjojen alueen kaduille ominaista ovat suuret korkeusvaihtelut, joita on paikoin ratkaistu pengerryksillä ja portailla. Alueen katuja pitkin avautuu pitkiä näkymälinjoja, joista osa jatkuu kaupunginosan rajojen yli. Niistä merkittävin on Siltasaarenkadun ja Unioninkadun näkymäakseli, joka avautuu Kallion kirkon edustalta etelään ja jatkuu Ullanlinnassa sijaitsevalle Tähtitorninmäelle asti. Alueella ei ole juurikaan katupuita.

Katujen ja aukioiden tavoitteet

- Linjojen katujen ja aukiomaisten katualueiden kehittämisessä huomioidaan alueen ominaispiirteet ja arvot. Katujen erityispiirteitä ovat suurten asuinkorttelien alueella eleetön yksinkertaisuus. Viheralueiden ja julkisten rakennusten vyöhykkeellä katujen ja reittien kehittämisessä huomioidaan alueen kulttuurihistorialliset arvot, jotka liittyvät alueen kehittymisen eri aikakausiin.
- Tavoitteena on käyttäjilleen turvallinen katuympäristö, joka ei edesauta häiriökäyttäytymisen syntymistä.
- Alueen luonnonkivipäällysteet säilytetään.

Puistot

Suurin osa Linjojen osa-alueen viheralueista sijoittuu Eläintarhanlahden rantaan, rautatiealueen varteen sekä Helsinginkadun laitaan. Niiden lisäksi asuinkortteleihin on jäänyt kaksi pientä puistikkoa. Kallion kirkon ympärillä olevilla istutuksilla on suuri kaupunkikuvallinen merkitys tiiviisti rakennetulla alueella. Alueen tärkeimpiä leikkipaikkoja ovat leikkipuisto Linja, Porthaninpuistikko, Kallion kirkkopuistoon rakennetut leikkipaikat sekä Tokoinrannan itäosassa oleva leikkipaikka. Alueella on suhteellisen vähän leikkipaikkoja, ja siksi olemassa olevat ovatkin kovassa käytössä. Niitä täydentävät koulujen ja päiväkotien pihoilla olevat leikkipaikat, kuten Päiväkoti Linnunlaulun piha.

Tauno Palon puiston vesiallas ja sen ääressä kasvavaa koristekasvillisuutta.

Eläintarhan entiselle huvila-alueelle sijoittuu suurin osa Linjojen alueen puistoista. Puistoilla on iso kaupunkikuvallinen merkitys. Ne liittyvät saumattomasti kaupunginteatteriin ja sen tonttiin. Eläintarhantien kummankin puolin sijoittuvat Tokoinranta, Kaupunginteatterin välipuistikko ja Tarja Halosen puisto, joissa on jäänteitä huvilakaudelta. Puistot, piha ja kaupunginteatteri muodostavat yhdessä suojellun puoliavoimen vaahteravaltaisen ulkotilan. **Tokoinranta** on monipuolisesti arvokas, Linjojen alueen tärkein puisto. Se palvelee suosittuna kävely-, oleskelu- ja läpikulkupuistona. Suotuisaan ilmansuuntaan viettävä nurmirinne houkuttelee etenkin kesäiltoina runsaasti oleskelijoita. Vuodesta 1995 lähtien puiston keskialueella olevalle hiekkakentälle on pystytetty huvilateltta Helsingin Juhlaviikkoja varten. Tokoinranta koostuu useasta erilaisesta osasta. Sen Eläintarhanlahden rannalle sijoittuva osuus täytettiin merenlahdelle nykyiseen laajuuteensa 1900-luvun puolivälin tienoilla. Rannan laajat nurmialueet ja pitkä muurilla pengerretty promenadi erottuvat pienipiirteisemmästä radan varteen sijoittuvasta mäkisestä osasta, jossa on säilynyt enemmän huvilakauden jäänteitä kuten huviloita, erilaisia rakenteita ja kasvillisuutta. Tokoinrannan suunnittelun monesta vaiheesta merkittävimmät ovat J. Arangon tekemä osittain toteutettu suunnitelma 1930-luvulta, sekä kaupunginpuutarhuri Bengt Schalinin vuonna 1951 suunnittelemat istutukset. Puiston nykyasu on pääosin peräisin 1960-luvun kunnostuksesta. Rannan asemakaavalla suojeltu puusto on runsasta ja monilajista. Tokoinrantaan sijoittuu osittain lepakkoalue.

Eläintarhanlahden rantaviivaa rajaa yhtenäinen punagraniittinen tukimuuri. Eläintarhantien pohjoispuolella, kaupunginteatterin molemmilla puolilla sijaitsevat puistoalueet, jotka ovat kummatkin muutettu puistoiksi kaupunginteatterin rakentamisen yhteydessä. **Kaupunginteatterin välipuisto** on läpikulkua palveleva puisto kaupunginteatterin itäpuolella. Teatterin länsipuolella olevassa **Tarha Halosen puistossa** on nurmialueita ja vanhaa puustoa, joka on peräisin Eläintarhan huvilakaudelta.

Julkisten rakennusten tonttien väleihin ovat jääneet Ilolanpuisto, Ilolahlehto ja Ensilinjan puistikko. Kuten Kaupunginteatterin välipuisto liittyy saumattomasti Kaupunginteatterin tonttiin, myös **Ilolanpuisto** liittyy saumattomasti viereiseen virastotonttiin. Ilolanpuisto koostuu kahdesta erilaisesta osasta, lännessä olevasta leikkipuistosta sekä idässä olevasta puiston osasta, jossa on käytäviä ja istutuksia avokallioiden väleissä. Kulku Eläintarhantielle tapahtuu virastotontin puolelle rakennettujen portaiden kautta. Ilolanpuiston on suunnitellut Harald Carstens vuonna 1966. Leikkipuisto Linja on kunnostettu 2000-luvulla. **Ilolanlehto** on rakentamaton tontti, joka on asemakaavassa viheraluetta. Puurivien reunustama nurmikenttä on aidattu kadusta korkealla aidalla, mikä yksityistää puiston ja estää sen käytön. **Ensilinjan puistikko** on rakentamattomaksi jäänyt kallioalue, jonka reunoilla on istutuksia.

Helsinginkadun varrelle sijoittuu Linjojen alueelle kaksi puistoaluetta. **Diakoniapuisto** on Helsinginkadun, Kolmannen linjan ja Alppikadun väliin jäävä jyrkkä puistoalue. Sen länsiosa on metsäinen ja itäosa rakennetumpi portaineen, käytävineen ja istutuksineen. **Tauno Palon puisto** on Wallininkadun, Helsinginkadun ja Alppikadun välissä oleva kallioiden kylkeen rakennettu puistoalue. Se rakennettiin vuonna 1960 kaupungin puisto-osaston laatiman suunnitelman mukaan. Tauno Palon puisto -niminen kokonaistaideteos, johon kuuluu sekä rakenteita, veistoksia että istutuksia, on Kain Tapperin ja Lars Liljeforsin vuonna 1991 yhdessä suunnittelema. Tauno Palon puiston allas ja muurit ovat alueen merkittäviä rakenteita. Alppikadun varren istutukset ovat peräisin 1990-luvulta.

Linjojen asuinkortteleihin on jäänyt kaksi pientä puistikkoa, Castréninpuistikko ja Porthaninpuistikko. **Castréninpuistikko** on katujen kulmassa oleva pieni puistoalue, jolle ominaista ovat runsaat istutukset. Siellä sijaitseva leikkikenttä rakennettiin 1900-luvun puolivälissä. Puiston eteläreunassa on muuri ja lehmusrivi, jotka jatkuvat paloaseman tontin itäreunassa. Puiston pohjoiskulmassa on ajoyhteys maanalaisiin tiloihin. **Porthaninpuistikko** on Porthaninkadun ja Neljännen linjan kulmassa sijaitseva puuston varjostama aidattu leikkikenttä. Se muodostaa yhdessä Kallion ala-asteen koulupihan kanssa avoimen alueen, jonka kadun reunassa kasvaa berliininpoppelirivi.

Puistojen tavoitteet

- Alueen historiallisten puistojen kehittäminen tulee pohjautua ympäristöhistoriallisiin selvityksiin, jotta puistojen monipuoliset arvot saadaan säilytettyä.
- Tavoitteena on käyttäjilleen turvalliset viher-alueet, joiden kehittämisessä huomioidaan alueen monipuoliset arvot.
- Tokoinrannan käytettävyyttä kehitetään sen lukuisten kulttuurihistoriallisten, kaupunkikuvallisten, kaupunkirakenteellisten, ekologisten ja virkistysarvojen pohjalta.
- Valaistuksen suunnittelussa huomioidaan Tokoinrannan alueelle osittain sijoittuva lepakkoalue.
- Leikkipaikkojen merkitys on tiiviissä ja tiheästi asutussa kaupunginosassa hyvin suuri. Leikkipaikkojen merkitys ja käyttöaste huomioidaan niiden mitoituksessa.
- Tauno Palon puiston kehittämisen lähtökohtana ovat sen puutarhataiteelliset arvot. Lisäksi Tauno Palon puiston sekä Diakoniapuiston kehittämisessä huomioidaan puistojen kaupunkikuvallinen merkitys ja sijainti kaupunkirakenteessa sekä osana Alppilan kalliopuistojen ketjua.

Ilolanpuistossa oleva leikkipuisto Linja syysväreissä.

Lisätietoja

Helsingin kaupungin karttapalvelu, Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt. kartta.hel.fi

Museovirasto. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY): Kaupunginteatteri, Eläintarhan huvilat ja yleishyödylliset laitokset, Helsingin suomenkielinen työväenopisto ja Kallion kirkko. www.rky.fi

Näränen, Tuomo. Helsingin kantakaupungin historiallisten puistojen kaavoitus- ja suojelutilanne 2011. Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto. 2011.

Peltola, Katariina. Ennen II maailmansotaa asemakaavoitettuja helsinkiläisiä puistoja. Tarkastelualueena Kallio, Taka-Töölö, Meilahti, Vallila ja Käpylä. Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto. 2012.

Punkamaa, Maria; Tomas Palmgren; Maria Haikala ja Taina Luoma. Sörnäisten, Kallion, Alppiharjun, Vallilan ja Hermannin viheraluesuunnitelma 2007-2016. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2007:8. Katu- ja puisto-osasto. 2007.

Siivonen, Yrjö. Helsingin lepakkolajisto ja tärkeät lepakkoalueet vuonna 2003. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja. 2003.

Virearc – arkkitehdit ja maisema-arkkitehdit Oy. Kallio-Hermannin puistojen historiallinen ja kaupunkikuvallinen selvitys. 2003.

Wermundsen, Terhi, Jarmo Nieminen ja Petri Asikainen. Helsingin lepakkolajisto ja tärkeät lepakkoalueet vuonna 2014. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2014:38.

5. Siltasaari, Hakaniemi ja Merihaka

Säästöpankinrannan ja Eläintarhanlahden välissä kulkee rantapromenadi.

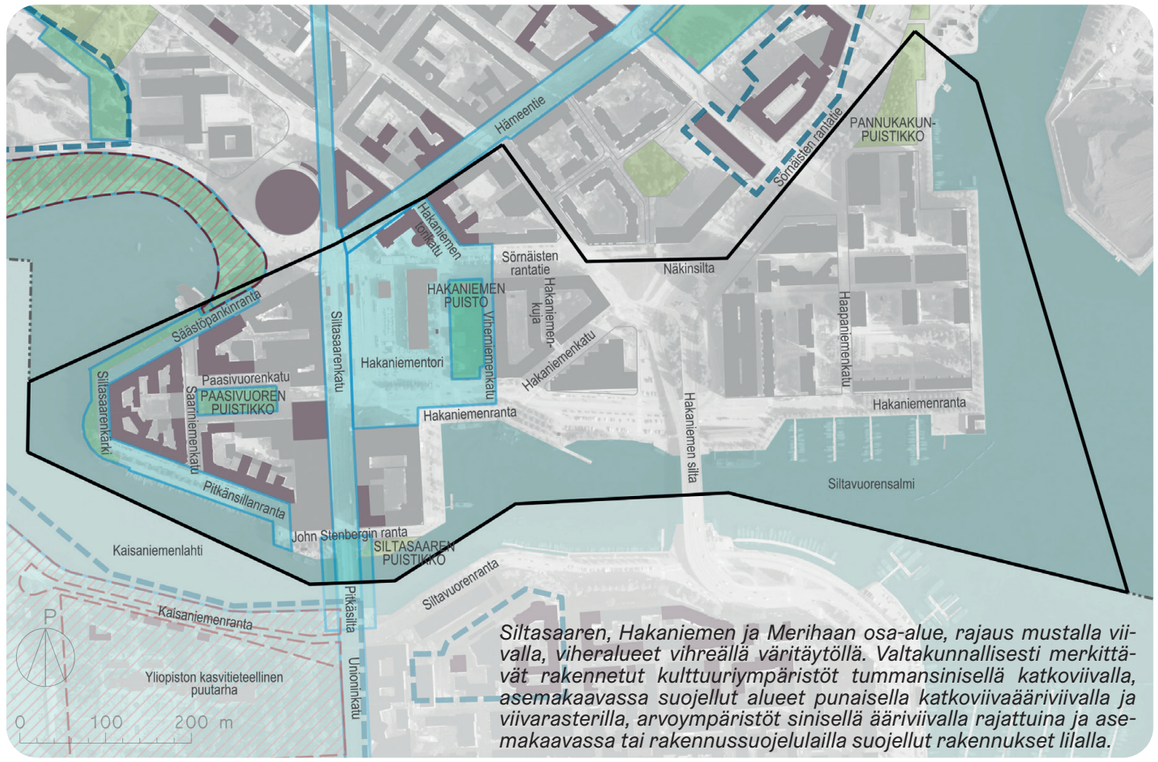

Siltasaaren, Hakaniemen ja Merihaan osa-alue, rajaus mustalla viivalla, viheralueet vihreällä väritäytöllä. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt tummansinisellä katkoviivalla, asemakaavassa suojellut alueet punaisella katkoviivaääriviivalla ja viivarasterilla, arvoympäristöt sinisellä ääriviivalla rajattuina ja asemakaavassa tai rakennussuojelulailla suojellut rakennukset lilalla.

Alueen yleiskuvaus

Siltasaaren, Hakaniemen ja Merihaan muodostama alue sijaitsee aluesuunnittelualueen eteläosassa ja rajautuu Eläintarhanlahteen, Kaisaniemenlahteen, Siltavuorensalmeen sekä Merihaan ja Hanasaaren välissä olevaan satama-altaaseen. Alue on pinta-alaltaan 43 ha, joista katualueita ovat 15 ha ja viheralueita 2 ha.

Siltasaaren, Hakaniemen ja Merihaan alue liittyy, kuten Vilhonvuoren ja Kalasataman alue, Sörnäisten alueen teollisuushistoriaan. Vielä 1800-luvun lopulla kantakaupungin ulkopuolella oleva alue koostui pienistä saarien ja niemien sarjasta; Pienestä ja Suuresta Siltasaaresta, Hakaniemestä, Haapaniemestä ja Pannukakusta. Saarilla ja niemillä oli pienteollisuutta satamineen. Suuressa Siltasaaressa ja Haapaniemellä oli lisäksi huvilapalstoja. 1800-luvun lopulla Pitkänsillan pohjoispuolen väestömäärä kasvoi suuresti ja alueelle suunniteltiin suurta torialuetta sekä asuin- ja liikekorttelteita. Suuri osa nykyisestä alueesta rakennettiinkin saarien ja niemien välisille ja niiden edustoille tehdyille täyttömaille. Hävinneistä kallioisista saarista ja niemistä on alueelle jäänyt ainoastaan niiden nimet.

Siltasaaren, Hakaniemen ja Merihaan alue on rakentunut nykyisenkaltaiseksi vaiheittain teollisuuden väistyessä. Siltasaari on rakentunut 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta alkaen, Hakaniemen asuinkorttelit pääosin 1930-luvulla ja Merihaka 1970- ja 1980-luvuilla. Alueen katualueet ja puistot ovat muotoutuneet korttelien rakentumisen myötä.

Merellisyys, monimuotoisuus ja keskeinen sijainti nykyisessä kaupunkirakenteessa ovat ominaista Siltasaarelle, Hakaniemelle ja Merihaalle. Unioninkadun ja Hämeentien risteyksessä on säilynyt tärkeä liikenteellinen ja kaupunkirakenteellinen solmukohta 1800-luvulta asti, kun alueella sijaitsi tulli. Pitkänsillan yli kulki 1950-luvulla vielä itäisen kantakaupungin sisäänajoliikenne, minkä jälkeen suurin osa keskustaa kohti menevästä ajoneuvoliikenteestä kulkee Sörnäisten rantatietä pitkin Hakaniemensillan yli etelään. Siltasaarenkadun ja Sörnäisten rantatien välissä olevat osuudet ovatkin läpikulkuliikenteen vuoksi hyvin vilkkaita, kun taas Siltasaari ja Merihaka keskeisten sijaintiensa nähden poikkeuksellisen rauhallisia. Koko alueelle ominaista on maanpinnan topografian tasaisuus.

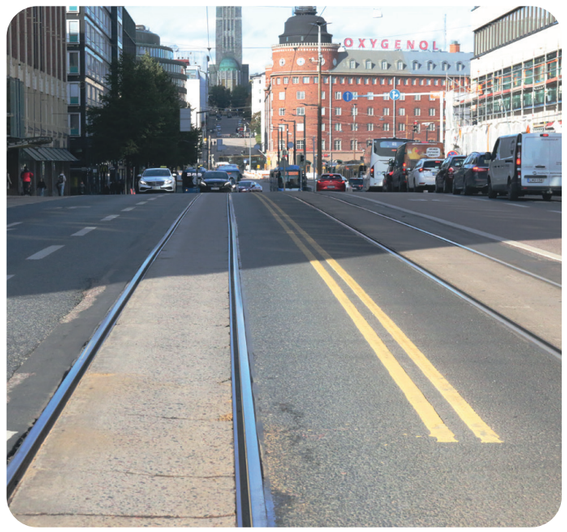

Yleiset tavoitteet

- Siltasaarta kehitetään eheänä ja edustavana esimerkkinä 1800- ja 1900-lukujen vaihteen sekä 1900-luvun alun asuin- ja liikerakennuskorttelien muodostamasta alueesta. Alueen ominaispiirteitä vaalitaan. Ominaispiirteisiin kuuluvat rauhallisuus, merellisyys, luonnonkivetyt kadut sekä eheä korttelien, puistojen, katujen ja katupuiden muodostama sommitelma.
- Hakaniemeä kehitetään osana kaupunkirakenteellista ja kaupunkikuvallista solmukohtaa Siltasaarenkadun-Unioninkadun, Hämeentien, Sörnäisten rantatien ja Hakaniemenrannan akselien risteyskohdassa. Hakaniemen ominaispiirteitä ovat vilkkaus, elinvoimainen kaupankäynti torilla, kauppahallissa ja liiketiloissa sekä merellisyys ja satamatoiminnan jäljet.
- Merihakaa vaalitaan merkittävänä modernin arkkitehtuurin asuinaluekokonaisuutena, joka on säilynyt eheänä sen rakentamisajankohdasta 1970- ja 1980-luvuilta lähtien. Merihaan nostetulla pihakannella pyritään säilyttämään eleettömyys ja rauhallisuus ympäröivistä kehityshankkeista huolimatta.

Vasemmalla: Siltasaarenkatu on vilkasliikenteinen. Kuvassa näkyy Siltasaaren alueen maamerkkejä: Kallion kirkko, Arena-talo ja Ympyrätalo.

Inventoinneissa tunnistetut arvoalueet ja -kohteet

Maakunnallisesti arvokkaat alueet
- Helsingin empirekeskusta ja kivikaupunki (kattaa lähes koko alueen)

Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt
- Hakaniemenpuisto
- Hakaniementori
- Hämeentie
- Paasivuorenpuistikko
- Pitkäsilta
- Säästöpankinranta, Siltasaarenkärki ja Pitkänsillänranta
- Unioninkatu - Siltasaarenkatu

Suojellut rakennukset ja DOCOMOMO-kohteet
- Pitkänsillanrannan asuinrakennuksista suuri osa on suojeltu asemakaavalla, minkä lisäksi asemakaavalla on suojeltu mm. Paasitornin rakennus osoitteessa Paasivuorenkatu 5, Siltasaarenkatu 1, Siltasaarenkatu 8-10, Hakaniemen halli sekä Hakaniementorin itäosassa oleva kioski
- Merihaan rakennukset kuuluvat DOCOMOMO-kohteisiin

Muinaisjäännökset
- Vedenalainen kiinteä muinaisjäännös Pitkänsillan itäpuolella

Kadut ja aukiot

Siltasaaren, Hakaniemen ja Merihaan katualueet ilmentävät pääosin ympäröivien korttelien suunnitteluihanteita. Siltasaaressa osa kaduista on säilynyt luonnonkivipäällysteisinä, Hakaniemen asuntokaduilla kadut ovat funktionalistisempia asfalttipintaisia katuja. Merihaassa kävelykansi on päällystetty betonikivin. Hakaniemenrannassa on päällysteenä asfaltin lisäksi käytetty punaisia noppakiviä.

Hakaniementori sijoittuu Siltasaarenkatu-Unionkatu-akselin varteen. Se on kaupunkirakenteellinen solmukohta ja itäisen kantakaupungin tärkein aukiotila. Tori rajautuu idästä Hakaniemenpuistoon ja avautuu etelässä merelle. Suurikokoisen torin rakentaminen aloitettiin vuonna 1866 ja avattiin julkiseen käyttöön vuonna 1897. Torin pohjoisosassa oleva Hakaniemen halli rakennettiin vuonna 1912. Toria on kunnostettu useammassa otteessa, 1960-luvulla sekä 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa.

Katujen ja aukioiden tavoitteet

- Tavoitteena ovat laadukkaat, ympäristöönsä sopivat katuympäristöt ja aukiot. Alueen historiallisesti arvokkaiden katujen ja aukioiden kunnostus- ja peruskorjaustöiden lähtöaineistoiksi tulee laatia ympäristöhistoriaselvitykset selvitykset.
- Alueen kaduilla ja aukioilla säilyneet luonnonkiveykset ja graniittiset reunakivet säilytetään alueen kehittämisessä ja kunnostamisessa.
- Historiallisella Hakaniementorilla mahdollistetaan jatkossakin torimyynti.
- Liikenteelliset järjestelyt tulee sovittaa Helsingin kantakaupunkiin, historiallisen kaupunkikeskustan kylkeen. Massiivinen Hakaniemensilta ja sillan suojaviheraluemaiset luiskat eivät kuulu keskeiselle paikalle Helsingin keskusta-alueelle, minkä takia ne tullaankin purkamaan.

Puistot

Paasivuoren puistikko on sommiteltu Siltasaaren kortteleiden ja niitä reunustavien katujen väliin. Nykyisessä asussaan puisto edustaa 1990-luvun suunnittelua, vaikkakin alkuperäinen sommitelma oli 1930-luvulle tyypillinen. Suorakaiteenmuotoista puistoa kiertää mahdollisesti 1930-luvulta peräisin olevat lehmusrivit. Paasivuoren puistikkoa halkoo kivetty pääakseli ja sen päätteenä on J. Haapasalon suunnittelema patsas, Nyrkkeilijät (v.1932). Puistossa on kivetyn pinnan lisäksi kivituhkakäytäviä, nurmea ja istutuksia.

Siltasaarenpuistikko sijaitsee Pitkänsillan pohjoispuolella Siltavuorensalmen ääressä. Pitkäsilta on puistikossa läsnä massiivisena, muurimaisena elementtinä. Sommitelmaa häiritsee puistoon sijoitettu muuntamorakennus. Nurmialueelle sijoitettujen lehmusten läpi kulkee kivetty reitti, joka johtaa Pitkänsillan tuntumasta rantaan.

Hakaniemenpuisto on Hakaniementorin itäpuolella. Puisto koostu kolmesta suorakaiteenmuotoisesta tilasta, joita erottavat kuutioksi leikatut lehmusrivit sekä leikatut pensasaidanteet. Puiston länsireunalla on ruusuistutuksia. Hakaniemenpuisto on rakennettu vuonna 1963 Leena Iisakkilan suunnitelman mukaan. 1980-luvulla puiston pohjoisosista purettiin huoltoasema ja puistoon toteutettiin uusi istutussuunnitelma, jonka laati Lars Liljefors.

Pannukakunpuistikko sijaitsee Merihaan pohjoispuolella ja asettuu Sörnäisten rantatien varteen ja on saanut nimensä alueella aiemmin sijainneesta Pannukakku-nimisestä saaresta. Puisto liittyy pohjoisesta osastaan porrasyhteydellä ylikulkusiltaan, joka johdattaa Sörnäisten rantatien yli. Pannukakunpuistikko palveleekin lähinnä läpikulkijoita. Se koostuu kolmesta puustoisesta nurmikummusta ja puistokäytävistä.

Puistojen tavoitteet

- Kaupunkikuvallisesti merkittävä Paasivuoren puistikko lehmusriveineen ja kukkaistutuksineen säilytetään olennaisena osana Siltasaaren kokonaissommitelmaa.
- Siltasaarenpuistikko on yksi Pitkänsillan kylkeen sommitelluista puistikoista, vaikka vain Siltasaarenpuistikko ja Pitkänsillan lounaispuolella oleva puistikko on asemakaavoitettu viheralueiksi. Näiden puistikkojen ja puistikomaisten alueiden kehittäminen Pitkäänsiltaan liittyvänä kokonaisuutena on tärkeää.
- Hakaniemenpuistossa olevat muotoonleikatut lehmukset edustavat Helsingissä harvoin käytettyä hoitotapaa. Lehmukset ovat kaupunkikuvallisesti merkittävät ja ne tulisi säilyttää.

Paasivuoren puistikossa on Nyrkkeilijät-veistos ja sen ympärillä kausikasveja.

Merihaan ylätasanne on rauhallinen. Alueella on värikkäitä kalusteita.

Pitkänsillanrannan promenadi on suosittu virkistysreitti ja hyvällä säällä venelaitureilla oleskelee paljon ihmisiä. Promenadin ja ajoradan välissä on lehmusrivi ja kesäkukkaruukkuja.

Vasemmalla: näkymä Viherniemenkatua pitkin etelään kohti Siltavuorensalmea ja Kruununhakaa. Katua rajaa itäpuolella lehmukset ja asuinrakennukset, länsipuolella sen sijaan Hakaniemenpuisto ja sen leikatut lehmusrivit.

Lisätietoja

Arkkitehtitoimisto Okulus Oy. Merihaka – kaupunkirakenne- ja ympäristöhistoriaselvitys. Helsingin kaupunkiympäristön julkaisuja 2020:30.

Helsingin kaupungin karttapalvelu, Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt: Hakaniementori, Hakaniemenaukio, Hakaniemenpuisto, Paasivuoren puistikko. kartta.hel.fi

Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy; Arkkitehtitoimisto Okulus Oy. Hakaniementori - kaupunkirakenne- ja ympäristörhistoriaselvitys. Luonnos 17.5.2021.

Peltola, Katariina. Ennen II maailmansotaa asemakaavoitettuja helsinkiläisiä puistoja. Tarkastelualueena Kallio, Taka-Töölö, Meilahti, Vallila ja Käpylä. Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto. 2012.

Punkamaa, Maria; Tomas Palmgren; Maria Haikala ja Taina Luoma. Sörnäisten, Kallion, Alppiharjun, Vallilan ja Hermannin viheraluesuunnitelma 2007-2016. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2007:8. Katu- ja puisto-osasto. 2007.

6. Vilhonvuori

Alueen yleiskuvaus

Vilhonvuoren osa-alueen muodostavat Hämeentien itäpuolella olevat Kallion mäen rinteet, Sörnäisten kaupunginosan läntisimmät osuudet. Osa-aluetta rajaavat lännessä Hämeentie, etelässä Näkinkuja ja Sörnäisten rantatie ja pohjoisessa Pääskylänkadun ja Junatien välissä oleva tukimuuri. Alueen pohjoisosassa sijaitsevat umpikortteleihin rakennetut asuintalot, pieni Pääskylän puisto ja laaja mäelle sijoittuva Katri Valan puisto. Alueen keskiosa on vanhaa teollisuus- ja liiketoimintojen rakentamista, jota on 1990-luvulla korvattu osin asuinrakentamisella. Tälle alueelle sijoittuu myös puurivien reunustama Väinö Tannerin kenttä. Osa-alueen eteläisimmän osuuden muodostaa 1980-luvulla rakennettu kokonaisuus, Näkinpuisto ympäröivine asuintaloineen ja kävelykatuineen.

Vilhonvuoren huvilapalsta-alue alkoi rakentua voimakkaasti 1800-luvulla, kun Helsingissä teollistumisen myötä kaupunkikuvan ja paloturvallisuuden takia alettiin sijoittaa tuotantolaitoksia kaupunkirakenteen ulkopuolelle. Seudun teollistumisen vaihe alkoi jo vuonna 1842, kun Sörnäisiin perustettiin fajanssi ja kaakelitehdas, minkä jälkeen alueelle nousi vähitellen elintarvike- ja vähittäismyyntiin tarkoitettuja teollisuusrakennuksia. Merkittävä teollistumista vauhdittanut muutos oli Pasilasta Sörnäisten satamaan rakennettu rautatie, joka avattiin vuonna 1863. Hämeentien ja Sörnäisten rantatien välissä olevat korttelit täydentyivät 1900-luvun alussa Elannon ja Osuustukkukauppa OTK:n rakennuksilla.

Kaupungin kasvaessa ja teollisuuden rakennemuutoksen myötä arvokkaat teollisuustontit olivat houkuttelevia täydennysrakentamismaita. Siitä muutoksesta kielivät Näkinpuiston ympärille rakennetut asuinrakennukset 1980-luvulta sekä Lintulahdenaukion ympäristön rakentaminen. Teollisuustoiminnot ovat väistyneet ja nykyään kortteleissa on asumista, oppilaitoksia ja toimistoja. Silti alueella näkyy edelleen merkkejä alueen historiasta teollisuuskeskittymänä.

Alueella on kolme erityyppistä kokonaisuutta: pohjoisessa oleva 1900-luvun alun umpikorttelien asuinalue, keskialueen entisten teollisuus- ja liikekorttelien alue, jossa osa rakennuksista on muutettu asumiskäyttöön ja osa on täydennysrakennettu asuinrakennuksilla 1900-luvun loppupuolella, sekä Näkinpuistoa ympäröivät 1980-luvun asuinkorttelit.

Yleiset tavoitteet

- Vilhonvuoren osa-alueen erilaisten alueiden kehittäminen kokonaisuuksina, joissa vaalitaan alueiden ominaispiirteitä. Niitä ovat pohjoisessa korkeiden umpikorttelien reunustamat puistot ja kadut sekä keskialueella sekaikäinen teollisuus-, liike- ja asuinrakentaminen, joiden rajaamat katunäkymät ovat vaihtelevia ja joissa näkyy jälkiä alueen teollisuushistoriassa. Eteläosassa on Näkinpuiston ja sitä ympäröivien korttelien ja katujen muodostama eheä 1980-luvulla suunniteltu kokonaisuus, jossa tontit, puisto ja katualueet liittyvät saumattomasti toisiinsa.
- Alueella pyritään hillitsemään häiriökäyttäytymistä.

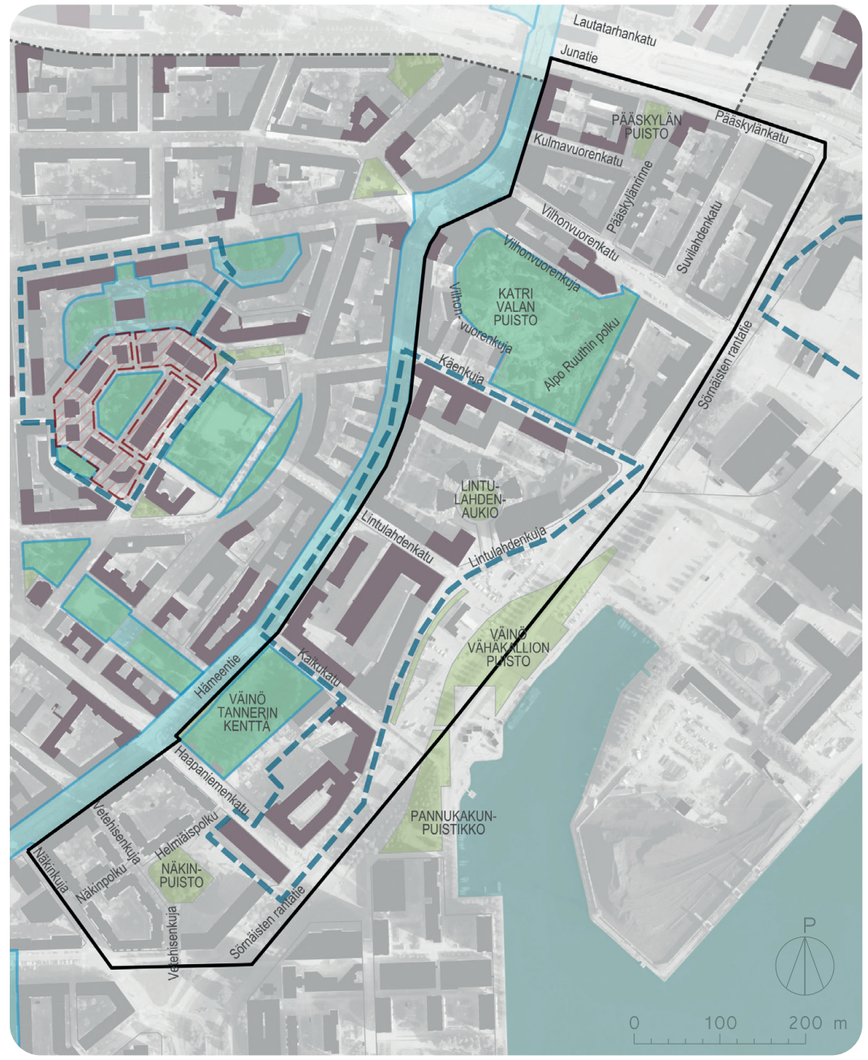

Yllä: Vilhonvuoren tiiviisti rakennettua kivikaupunkia, katunäkymä Pääskylänrinnettä pitkin etelään kohti Vilhonvuorenkujan tunnistettavia asuinrakennuksia.

Vilhonvuoren osa-alue, rajaus mustalla viivalla, viheralueet vihreällä väritäytöllä. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt tummansinisellä katkoviivalla, asemakaavassa suojellut alueet punaisella katkoviivaäänviivalla ja viivarasterilla, arvoympäristöt sinisellä ääriviivalla rajattuina ja asemakaavassa tai rakennussuojelulailla suojellut rakennukset lilalla.

Inventoinneissa tunnistetut arvoalueet ja -kohteet

RKY 2009 -alueet
- Osuusliikkeiden ja teollisuuden Sörnäinen

Maakunnallisesti arvokkaat alueet
- Helsingin empirekeskusta ja kivikaupunki (kattaa koko alueen)

Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt
- Katri Valan puisto
- Väinö Tannerin kenttä

Suojellut rakennukset
- Suuri osa alueen teollisuus- ja liikerakennuksista on suojeltu asemakaavalla
- Alueen pohjoisosassa on muutama asemakaavalla suojeltu asuinrakennus, mm. Pääskylänrinne 10 ja Vilhonvuorenkatu 7

Kadut ja aukiot

Vilhonvuoren osa-alueen katuja leimaavat alueen suuret korkeuserot ja teollisuushistoria, joka tuo alueen katunäkymiin rouheutta. Moni alueen kaduista on hiljaisia asuntokatuja, kuten Vilhonvuorenkuja, joka on tunnelmallinen kapea katualue asuinrakennusten ja Katri Valan puiston välissä. Vilhonvuorenkatua, Pääskylänrinnettä, Kulmavuorenkatua ja Suvilahdenkatua rajaavat suhteellisen yhtenäiset kivisten asuinrakennusten julkisivurintamat.

Osa kaduista on jyrkkiä, esimerkiksi Lintulahdenkujan länsiosa nousee jyrkästi Hämeentietä kohti. Paikoin hyvinkin jyrkän Vilhonvuorenkujan pohjoisin osuus muodostaa aukiomaisen tilan Harjun osa-alueella olevaa vilkasliikenteistä Kurvia kohti. Hämeentieltä avautuvat näkymät Katri Valan puistoa ja sen näyttäviä kiviportaita kohti tuovat karulle katuympäristölle vehreyttä. Vastaavanlaisesti Lintulahdenkadun näkymän päätteenä on lännessä Torkkelinmäellä oleva Pengerpuisto muureineen, portaineen ja monilajisine istutuksineen. Näkinpolun ja Vetehisenkujan jalavarivien lehvästöt luovat kävelykaduille katteen ja viehättävän tunnelman.

Katujen tavoitteet

- Vilhonvuoren alueen pohjoisosassa olevien umpikorttelien reunustamien katujen ominaispiirteiden säilyttäminen. Kaduille on ominaista selkeys ja yksinkertaisuus. Katujen graniittisten reunakivien ja säilyneiden katukiveysten säilyttäminen.
- Vilhonvuoren osa-alueen keskiosassa kaduilla säilytetään, kuten pohjoisessa, selkeä ja yksinkertainen ilme. Alueella säilytetään katujen avoimet näkymälinjat, jotka suurien korkeuserojen vuoksi johtavat pitkälle itään Torkkelinmäelle ja länteen kohti Sompasaarta ja sen yli. Alueella säilytetään luonnonkiviset reunakivet ja muut rakenteet sekä luonnonkiveykset.
- Alueen eteläosassa olevan eheän asuinalueen kaduilla vaalitaan 1980-luvun sommitelmaa. Pinnoitteena säilytetään betonikiveys ja kadun betoniset kalusteet ja varusteet. Katujen jalavarivit säilytetään.

Puistot

Pääskylän puisto on Pääskylänrinteen, Kulmavuorenkadun ja Pääskylänkadun rajaama pieni puistikko. Puistoaluetta kiertää sen reunoja mukaileva lehmusrivistö. Puistossa toteutettiin MA-arkkitehtien laatima peruskorjaus vuonna 2004. Aiemmin Pääskylän puistossa on ollut leikkipaikka.

Katri Valan puisto on rakennettu 1930-luvulla ja edustaa sommitelmaltaan aikakaudellensa tyypillisiä suunnitteluihanteita. Puisto sijoittuu korkealle kalliomäelle; keskeisiä elementtejä ovatkin avokalliot, jyrkät rinteet ja puistoa ympäröivä muuri. Puiston avoimen keskiosan muodostavat laaja pelikenttä ja avokallioalue. Katri Valan muistokilpi ja hauta sijoittuvat alueelle. Aiemmin puisto on tunnettu nimellä Vilhovuorenpuisto. Alkuperäisen puiston suunnittelijaa ei tiedetä. Bengt Schalinin puutarhakaudella alueelle tehtiin uusia istutuksia, mutta 1950-luvun laajasta istutussuunnitelmasta vain pieni osa toteutettiin. Puisto on kunnostettu 2010-luvulla MA-arkkitehtien suunnitelmien mukaan.

Väinö Tannerin kenttä on Hämeentien varressa, Kaikukadun ja Haapanimenkadun väliin jäävä urheilukenttä. Sen on suunnitellut Svante Olsson vuonna 1904. Aluetta reunustaa alkuperäinen lehmusrivistö. Väinö Tannerin muistomerkki ”Tannerin Portti” (Kari Jurva v. 1985) sijoittuu kentän pohjoiskulmaan pienelle aukiolle. Kyseinen aukio on rajattu graniittimuurilla ja päällystetty graniittilaatoilla. Kentän lounaissivulla on kentän huoltorakennuksia. Kentän alkuperäinen perussommitelma on säilynyt hyvin, vaikka kentän aita on uusi ja hiekkakentän sijaan alueella on tekonurmea.

Näkinpuisto sijaitsee Sörnäisten rantatien ja Haapaniemenkadun väliin jäävän korttelialueen keskellä. Puisto muodostuu nurmikummuista ja puistokäytävistä. Puistolle erityistä on sen reunoilla kulkevat korkeat luonnonkivipaasista rakennetut tukimuurit.

Lintulahdenaukio on Lintulahdenkujan, Lintulahdenkadun, Hämeentien ja Käenkujan väliin jäävän korttelin keskellä oleva pieni puistoalue.

Vetehisenkuja kulkee 1980-luvulla rakennetun asuinalueen läpi. Katualue ja tontit liittyvät saumattomasti toisiinsa. Jalavarivien lehvästökatto tekee katutilasta tunnelmallisen.

Puistojen tavoitteet

- Puistoalueilla vaalitaan ja vahvistetaan kunkin puiston ominaispiirteitä ja arvoja. Alueen 1900-luvun alkupuolella rakennetuille puistoille – Pääskylän puistolle, Katri Valan puistolle ja Väinö Tannerin kentälle – ominaista on suurikokoinen puusto, luonnonkiviset rakenteet ja aikakaudelle tyypilliset avoimet keskiosat. Pääskylän puiston ja Väinö Tannerin kentän lehmusrivit säilytetään. Katri Valan puiston suurikokoista puustoa vaalitaan. Näissä historiallisissa puistoissa kalusteet ja varusteet sovitetaan rakentamisaikakautensa tyyliin sopiviksi. Puistoissa olevia kalusteita ei päästetä kulumaan huonokuntoisiksi, jotta siisti yleisilme saadaan taattua.
- Katri Valan puistossa tavoitteena on käyttäjilleen turvallinen ja miellyttävä ympäristö. Puiston kasvillisuutta hoidetaan niin, että puistossa on kauttaaltaan hyvä näkyvyys. Puiston kallioisilla alueilla tavoitteena on hyvä näkyvyys kuten muuallakin puistossa. Kallioille ei anneta kasvaa puuvartista tai korkeata ruohovartista kasvillisuutta.
- Alueen uudemmat puistot – Lintulahdenaukio ja Näkinpuisto – säilytetään nykyisellään, omille aikakausilleen tyypillisinä puistoina. Alueen kalustus, varustus ja valaistus sovitetaan puistojen aikakausien tyyliin sopiviksi.

Lisätietoja

Arkkitehtitoimisto Okulus Oy. Merihaka – kaupunkirakenne- ja ympäristöhistoriaselvitys. Helsingin kaupunkiympäristön julkaisuja 2020:30.

Helsingin kaupungin karttapalvelu, Helsingin yleisten alueiden arvoympäristöt: Väinö Tannerin kenttä, Katri Valan puisto. kartta.hel.fi

Museovirasto. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY): Osuusliikkeiden ja teollisuuden Sörnäinen. www.rky.fi

Näränen, Tuomo. Helsingin kantakaupungin historiallisten puistojen kaavoitus- ja suojelutilanne 2011. Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto. 2011.

Peltola, Katariina. Ennen II maailmansotaa asemakaavoitettuja helsinkiläisiä puistoja. Tarkastelualueena Kallio, Taka-Töölö, Meilahti, Vallila ja Käpylä. Helsingin kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto. 2012.

Punkamaa, Maria; Tomas Palmgren; Maria Haikala ja Taina Luoma. Sörnäisten, Kallion, Alppiharjun, Vallilan ja Hermannin viheraluesuunnitelma 2007-2016. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2007:8. Katu- ja puisto-osasto. 2007.

Kalasatamanpuisto loppukesästä 2019. Kalasatamanpuiston keskialue on avoin ja samoin näkymät etelään kohti merta ja Katajanokkaa. Puistossa on keskikäytävä, jota kehystää porttimaiset pylväät.

7. Kalasatama, Sompasaari ja Hanasaari

Alueen yleiskuvaus

Kalasataman, Sompasaaren ja Hanasaaren osa-alue kuuluu Sörnäisten kaupunginosaan. Aluetta rajaavat Vanha talvitie, Työpajankatu, Sörnäistenkatu ja Sörnäisten rantatie. Kalasataman alueella on pitkä rakennettu rantaviiva. Se rajautuu idässä Kuorekarinsalmeen ja Sompasaarensalmeen, ja etelässä Sompasaaren niemenkärki ulottuu lähes Tervasaaren ja Korkeasaaren väliin. Alueen pinta-ala on 179 ha, joista 38 ha on katualueita ja 5 ha on asemakaavoitettuja viheralueita.

Kalasataman, Sompasaaren ja Hanasaaren alueen kulttuurihistoria liittyy Helsingin 1800-luvun loppupuolen teollistumisen kauteen. Rautatie nykyisen Pasilan alueelta Sörnäistenniemelle valmistui vuonna 1863, Helsingin kantakaupungin ulkopuolelle. Sörnäisiin rakentui Suomen ensimmäinen satama, jossa tavarat voitiin tuoda rautateitse satamalaiturille asti. Radan avaamisen jälkeen alueelle alkoi rakentua satamatoimintoja ja teollisuutta, joiden jäljet näkyvät alueella tänäkin päivänä. Tärkein säilynyt kokonaisuus on Suvilahden voimalaitosalue.

Osa-alue koostuu useasta erityyppisestä alueesta. Alueen lounaisosassa on Hanasaaren voimalaitos ja Suvilahden kerroksellinen voimala-alue, joka on tapahtumakäytössä. Suvilahden alueelle on erityistä itsestään syntynyt kaupunkikulttuuri, mikä näkyy monenlaisten tapahtumien ohella vapaaehtoisvoimin rakentuneessa skeittipuistossa ja kunnianhimoisessa graffititaiteessa. Osa-alueeseen kuuluu Junatien pohjoispuolella Teurastamon alueeseen rajautuvia kortteleita, joiden rakennuskanta on rakennettu eri aikakausilla palvelemaan alueen liiketoimintoja ja pien-

Suvilahti on suosittu tapahtumapaikka. Alueella on säilynyt useampi rakennus ja jäänteitä kahdesta kaasukellosta, kuten taustalla näkyvä musta kehikko. Alueella on myös valoisalla paikalla komeiksi kasvaneita puita. Oikealla kuvassa on pyöreälatvuksiseksi kasvanut vaahtera.

Sörnäistenrannan ja Hanasaaren voimalaitoksen väliin jää satama-allas, jossa on mattolaituri ja venepaikkoja.

Kalasataman osa-alue, rajaus mustalla viivalla, viheralueet vihreällä väritäytöllä. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt tummansinisellä katkoviivalla ja asemakaavassa suojellut rakennukset lilalla.

teollisuuttaa ja joita on 2010-luvulla täydennetty lähinnä liikerakennuksilla. Osa-alueen itäosaan, Hermannin rantatien itäpuolelle, Kulosaarensillan eteläpuolelle ja Sompasaareen sijoittuvat tiiviit, tasaikäiset asuinkorttelit, joiden väleissä olevilla katualueilla ei pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta ole kasvillisuutta, eikä korkeiden umpikortteleiden pihatkaan vehreytä katualueita. Tasaiselle täyttömaalle rakennetulla alueella luonnonolosuhteista näkyy vain merellisyys, minkä vuoksi sen merkitys korostuu. Sompasaaren ja Suvilahden alueen välissä oleva laaja Kalasatamanpuisto palvelee leikkikenttineen lapsiperheitä, pienpelikenttineen nuorisoa ja laajoine nurmialueineen oleskelijoita.

Koko alueelle ominaisia ovat pitkien katunäkymien muodostuminen sekä laajojen näkymäsektorien avautuminen rannoilta meren yli kohti muita kaupunginosia. Alueelle leimallisia ovat suuret kontrastit ympäröiviin alueisiin. Urbaanille alueelle näkyvät Vanhankaupunginlahden rantojen laajat viheralueet. Kaupunkikuvallisesti voimakkain kontrasti syntyy alueen itälaidassa, jossa vehreitä pienpiirteisesti rakennettuja saaria ja tiiviisti rakennettuja uusia asuinalueita erottavat toisistaan ainoastaan kapeat salmet. Mustikkamaa palvelee virkistysalueena etenkin Kalasataman ja Sompasaaren asukkaita. Mustikkamaan ja sen kautta Korkeasaaren saavutettavuus on parantunut huomattavasti Isoisänsillan rakentamisen myötä. Alueen itäreunaan muodostuu kantakaupungin itäinen julkisivu ja Kulosaarensillalle sen itäinen portti.

Vanhan talvitien rakennuskanta on peräisin eri aikakausilta, kuvassa asemakaavassa suojellut Vanha talvitie 9 ja Vanha talvitie 11.

Inventoinneissa tunnistetut arvoalueet ja -kohteet

RKY 2009 -alueet
- Suvilahden voimalaitosalue

Maakunnallisesti arvokkaat alueet
- Helsingin empirekeskusta ja kivikaupunki (kattaa Suvilahden alueen)

Suojellut rakennukset
- Alueella suojeltuihin rakennuksiin kuuluvat Vanhan Talvitien varteen sijoittuvia rakennuksia sekä Lautatarhankadun ja Tynnyrintekijänkadun kulmassa oleva rakennus

Yleiset tavoitteet
- Alueen merkittävien ominaispiirteiden säilyminen. Niitä ovat merellisyys, pitkät katunäkymät ja laajat näkymäsektorit, teollisuus- ja satamahistorian sekä monenikäisten maamerkkien näkyminen kaupunkirakenteessa. Alueen tärkeimpiin maamerkkeihin kuuluvat Suvilahden voimalaitoksen vanhat kaasukellot, Mustikkamaalle vievä Isosisänsilta sekä Kalasataman tornitalot.
- Osa-alueelle erityistä on entisille teollisuusalueille muodostunut mukautuva ja osallistava, ei-kaupallisuuteen perustuva kaupunkikulttuuri, jonka säilyminen alueen ulkotilassa tulisi mahdollistaa jatkossakin.
- Suvilahden alueen kehittäminen kaupunkikulttuurin keitaana ja monipuolisena tapahtuma-alueena, joka suuntautuu erityisesti nuorisolle ja nuorille aikuisille.
- Sekä toiminnallinen että visuaalinen yhteys Mustikkamaalle on turvattava jatkossakin vaalimalla olevia yhteyksiä ja varmistamalla sujuvat yhteydet vielä kehittyvillä alueilla.
- Rantareitteihin panostaminen jatkossakin, jotta alueen rannat liittyvät luontevasti osaksi Helsingin rantareittikokonaisuutta.
- Koko aluetta leimaa tuulisuus, minkä vuoksi tuulitunneleiden muodostumista tulisi mahdollisuuksien mukaan ehkäistä alueen kehittämisessä.
- Kalasataman metroaseman ja Hämeentien väliin sijoittuvaa eri liikennemuotojen, siltojen ja tieluiskien muodostamaa vyyhtiä tulisi kehittää jatkossa kaupunkikuvallisesti ja kaupunkirakenteellisesti paremmin kantakaupunkiin sopivaksi.

Suvilahden skeittipuisto on rakentunut käyttäjiensä toimesta.

Näkymä Capellanaukiolta etelään, Mustikkamaan suuntaan. Kuvassa näkyy Sompasaaren ja Mustikkamaan välissä oleva Isoisänsilta.

Pitkä katunäkymä Junonkatua pitkin etelään. Horisontissa näkyy Katajanokan silhuetti.

Capellan puistotien ja Sörnäistenlaiturin väliin jäävä Capellanaukio on päällystetty luonnonkivin.

Lisätietoja

Arkkitehtitoimisto Livady Oy. Pasilan konepajan rakennushistorian selvitys ja inventointi. Konepaja-alue ja sen suhde ympäröiviin kaupunginosiin. 2012.

Arkkitehtitoimisto Okulus Oy. Merihaka – kaupunkirakenne- ja ympäristöhistoriaselvitys. Luonnos 19.5.2020.

Helsingin kaupungin karttapalvelu: asemakaavat, ilmakuvat ja historiallinen kartta-aineisto. kartta.hel.fi

Museovirasto. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY): Suvilahden voimalaitosalue. www.rky.fi